

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Aktivizační metody ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět

Aneta Petrášová

OLMOUC 2024

doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Aktivizační metody ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět“ zpracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.

V Olomouci dne 24.3.2024

.....
Aneta Petrášová

Poděkování

Děkuji doc. PaedDr. Miluši Raškové, Ph.D. za poskytování rad a odborné vedení diplomové práce. Děkuji také vedení a pedagogům základních škol, kde jsem prováděla průzkum.

..

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Aneta Petrášová
Katedra:	Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Miluše Rašková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Aktivizační metody ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět
Název v angličtině:	Activation methods in the Educational area Man and his world
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá aktivizačními metodami ve výuce na základních školách. Cílem práce je nejprve přiblížit problematiku výukových metod a s ní spjatá témata jako např. obsah a cíl výuky, podmínky pro realizaci výuky s aktivizačními metodami, roli pedagoga či specifika žáků základních škol. Údaje získané při průzkumu umožňují náhled na názory pedagogů na implementaci aktivizačních metod ve výuce předmětu pedagogika a na základní škole. Výsledky průzkumného šetření mohou být upotřebitelné při dalších výzkumech týkajících se aktivizačních metod ve výuce na základní škole.
Klíčová slova:	Výuka, výukové metody, aktivizační metody, pedagog, žák základní školy, motivace
Anotace v angličtině:	The diploma thesis deals with activation methods in teaching at primary schools. The aim of the thesis is to first approach the issue of teaching methods and related topics, such as the content and aim of teaching, conditions for the implementation of teaching with activation methods, the role of the pedagogue and the specifics of primary school pupils. The data obtained during the survey provide an insight into the views of educators on the implementation of activation methods in the teaching of the subject of pedagogy and in elementary school. The results of the exploratory survey may be useful for further research on activation methods in elementary school teaching.
Klíčová slova v angličtině:	The teaching, teaching methods, activation methods, pedagogue, primary school student, the motivation

Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Pozorovací arch č. 1 Příloha č. 2 - Pozorovací arch č. 2 Příloha č. 3 - Pozorovací arch č. 3 Příloha č. 4 - Pozorovací arch č. 4 Příloha č. 5 - Pozorovací arch č. 5 Příloha č. 6 - Pozorovací arch č. 6 Příloha č. 7 - Pozorovací arch č. 7 Příloha č. 8 - Pozorovací arch č. 8 Příloha č. 9 - Pozorovací arch č. 9 Příloha č. 10 - Pozorovací arch č. 10 Příloha č. 11 - Rozhovor č. 1 Příloha č. 12 - Rozhovor č. 2 Příloha č. 13 - Rozhovor č. 3 Příloha č. 14 - Rozhovor č. 4 Příloha č. 15 - Rozhovor č. 5 Příloha č. 16 - Rozhovor č. 6 Příloha č. 17 - Rozhovor č. 7 Příloha č. 18 - Rozhovor č. 8 Příloha č. 19 - Rozhovor č. 9 Příloha č. 20 - Rozhovor č. 10
Rozsah práce:	123 stran
Jazyk práce:	český jazyk

OBSAH

ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ZÁKLADNÍ POJMY	11
1.1 Výuka	11
1.2 Vyučovací metoda	11
2 KLASIFIKACE VYUČOVACÍCH METOD	13
2.1 Klasifikace od Maňáka a Švece	13
2.2 Klasifikace výukových metod T. Kotrby a L. Laciny	16
2.3 Metody podle Peciny a Zormanové	17
3 AKTIVIZAČNÍ VÝUKOVÉ METODY	19
3.1 Charakteristika aktivizačních výukových metod	19
3.1.1 Využití aktivizačních výukových metod	20
3.2 Dělení aktivizačních metod	21
3.2.1 Diskusní metody	21
3.2.2 Heuristické metody, řešení problému	23
3.2.3 Situační metody	24
3.2.4 Inscenační metody	25
3.2.5 Didaktické hry	27
3.3 Aktivizační metody ve výuce	29
4 ZAKOTVENÍ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚKA A JEHO SVĚT V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU	30
4.1 Tematické okruhy ve vzdělávací oblasti člověk a jeho svět	32
4.1.1 Místo, kde žijeme	32
4.1.2 Lidé kolem nás	33
4.1.3 Lidé a čas	34
4.1.4 Rozmanitost přírody	35
4.1.5 Člověk a jeho zdraví	37

5	AKTIVIZAČNÍ METODY VYŽÍVANÉ V OBLASTI ČLOVĚKA A JEHO SVĚT	39
5.1	Heuristická metoda	39
5.1.1	Badatelsky orientovaná výuka	39
5.1.2	Kritické myšlení	40
5.2	Brainstorming	42
5.3	Didaktická hra	43
5.4	Situační metody	45
5.5	Inscenační metody	46
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	47
6	CHARAKTERISTIKA A CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	48
6.1	Cíl výzkumu	49
6.2	Průzkumné metody	50
6.3	Prostředí pro výzkumné šetření	55
6.4	Vzorek výzkumného šetření	58
7	ANALÝZA ÚDAJŮ ZÍSKANÉ VÝZKUMNOU SONDOU	59
7.1	Analýza pozorování vyučovacích předmětů ve výukové oblasti Člověk a jeho svět	60
7.2	Analýza rozhovoru s učiteli	67
7.3	Vyhodnocení a shrnutí analyzovaných dat	75
8	SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	77
	ZÁVĚR	78
	SEZNAM LITERATURY	79
	PŘÍLOHY	

ÚVOD

Vzdělávání je základem každé společnosti a vyučovací metody jsou klíčovým nástrojem, kterým učitelé předávají znalosti a dovednosti svým žákům. Ve snaze dosáhnout efektivního vzdělávacího procesu se pedagogové neustále snaží inovovat a přizpůsobovat své metody aktuálním potřebám a trendům. Jedním z hlavních směrů v této inovaci je zavádění aktivizačních výukových metod, které klade důraz na zapojení žáků do procesu učení a podporuje jejich aktivní účast a interakci. Tato diplomová práce se zaměřuje na zkoumání aktivizačních metod ve vzdělávací oblasti “Člověk a jeho svět”, která je součástí Rámcového vzdělávacího programu.

Cílem práce je prozkoumat, jak často jsou aktivizační metody využívány ve výuce, jakým způsobem jsou implementovány pedagogy a jaký má toto využití vliv na angažovanost a výkonnost žáků.

V dnešní době se setkáváme s rostoucí potřebou přizpůsobit vzdělávací proces individualizovaným potřebám žáků a rozvíjet jejich schopnosti kritického myšlení, problémového řešení a komunikace. Aktivizační metody poskytují prostředky, jak dosáhnout těchto cílů tím, že motivují žáky k aktivnímu zapojení, podporují jejich samostatnost a kreativitu a umožňují jim lépe porozumět učivu prostřednictvím interaktivního přístupu.

Teoretická část práce je rozdělena do několika kapitol. První kapitola se věnuje teoretickému pozadí výukových metod. Druhá kapitola prozkoumává různé typy metod, jejich charakteristiky a jak jsou tyto metody klasifikovány různými autory, jako jsou Maňák a Švec, T. Kotrba a L. Lacina, a Pecina a Zormanová. Tato část práce poskytuje čtenáři pevný základ pro pochopení různých vyučovacích metod a jejich významu v moderním vzdělávacím prostředí.

Třetí kapitola se zaměřuje na aktivizační výukové metody. Tyto metody jsou klíčové pro podporu aktivního učení a zapojení žáků do výukového procesu. Zkoumá aktivizační metody a jejich charakteristiku. V této části prozkoumáváme také aktivizační metody dle Maňáka a Švece, kteří rozdělili aktivizační metody následovně na diskusní, heuristické, situační, inscenační a didaktické hry. Dále se zabývám tím, jak jsou tyto metody používány ve výuce a jak mohou přispět k efektivnějšímu a smysluplnějšímu učení.

Čtvrtá kapitola se věnuje vzdělávací oblasti “Člověk a jeho svět” v Rámcovém vzdělávacím programu. Tato oblast je klíčová pro rozvoj celostního pochopení žáků o světě, ve kterém žijí. V této části jsem zkoumala, jak je tato oblast zakotvena v Rámcovém vzdělávacím programu, a jaké tematické okruhy sem spadají. Tematické okruhy jsou Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví.

A poslední kapitola teoretické části se zabývá konkrétními aktivizačními metodami v oblasti Člověk a jeho svět. Vybrána byla heuristická metoda, brainstorming, didaktická hra, Hra riskuj, Modifikace Kimova pexesa, Internetová stránka Kahoot!, Kritické myšlení, Metoda INSERT a Inscenační metody.

Praktická část byla provedena na dvou základních školách, aby bylo možno porovnat, co největší vzorek a vybrány byly dva typy kvantitativního výzkumu, polostrukturovaný rozhovor a strukturované pozorování. V rámci praktické části této práce byla provedena podrobná analýza pozorování vyučovacích předmětů ve výukové oblasti “Člověk a jeho svět”. Byly analyzovány aktivizační metody dle Maňáka a Švece, včetně diskusních, heuristických, situačních, inscenačních a didaktických her. Jak jim učitelé pomáhají či nepomáhají, jak reagují žáci na aktivizační metody a v jaké míře se v hodině vyskytnou vybrané aktivizační metody.

Druhá část praktické části byla zaměřena na rozhovory s učiteli prvního stupně základní školy. V rozhovorech bylo zjištěno, jaké aktivizační metody jsou používány nejvíce, jak často aktivizační metody učitelé používají, v jakých částech hodiny, úskalí a výhody aktivizačních metod a rozvoj edukačních cílů ve vzdělávací oblasti. Vše bylo zaměřeno na vzdělávací oblast Člověk a jeho svět, do které spadají předměty vlastivěda, prvouka a přírodověda.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Výuka

Výuka jako institucionalizovaná forma výchovy odehrávající se ve škole, je forma systematického, cílevědomého vzdělávání dětí, mládeže i dospělých. Výuka je chápána jako systém, který zahrnuje proces vyučování, cíle výuky, obsah výuky, podmínky, determinanty a prostředky výuky, typy výuky, výsledky výuky. (Průcha, 2003)

1.2 Vyučovací metoda

Pojem metoda je odvozená z řeckého slova „meta hodos“, což znamená cesta směřující k cíli. (Maňák, 1997) Pojmem metoda označujeme určité prostředky, postupy a návody, pomocí kterých dosáhneme či můžeme dosáhnout cíle, a to v kterékoliv činnosti. Podle Maňáka a Švece je výuková metoda: „nejadekvátnějším operativním nástrojem učitelovy vzdělávací kompetence, neboť právě metoda zprostředkovává a zajišťuje dosažení edukačních cílů. Metoda ovšem nepůsobí izolovaně, ale je součástí komplexu četných činitelů, které průběh výuky podmiňují a ovlivňují. Avšak metodě navíc přísluší funkce nositele a realizátora postupných kroků při osvojování učebních obsahů žáky.“(Maňák a Švec, 2003, s. 21)

Výukovou metodu můžeme označit jako činnost pedagoga, která rozvíjí vzdělanost žáků a vede je k dosahování stanovených výchovně-vzdělávacích cílů. To vede ke vzájemné spolupráci jak ze strany učitele, tak i ze strany žáka. Z toho plyne, že výukovou metodu jde tedy definovat podle J. Maňáka, (Maňák a Švec, 2003) jako uspořádaný systém vyučovacích činností učitele a učebních aktivit žáka, který směřuje k dosažení výchovně-vzdělávacích cílů. „Vyučovací metoda je tedy pedagogická – specificky didaktická aktivita subjektu a objektu vyučování, rozvíjející vzdělanostní profil žáka, současně působící výchovně, a to ve smyslu vzdělávacích a také výchovných cílů a v souladu s vyučovacími a výchovnými principy. Spočívá v úpravě obsahu, v usměrnění aktivity objektu a subjektu, v úpravě zdrojů poznání, postupů a technik, v zajištění fixace nebo kontroly vědomostí a dovedností, poznávacích procesů, zájmů a postojů.“(Mojžíšek, 1988, s. 9) Z definic, které jsou popsány výše, můžeme

vyvodit, že podstatnou součástí vyučovacích metod je vzájemný vztah mezi učiteli a žáky, jejich spolupráce, která vede k dosažení vyučovacího cíle. Výukové metody tak plní funkci aktivizační, kdy se žáci učí ovládat postupy, úkony, operace a osvojovat si techniky práce.

2 KLASIFIKACE VYUČOVACÍCH METOD

Výukové metody lze řadit do různých kategorií. Během let se postupně obnovovaly a rozšiřovaly. Nelze tedy přesně vystihnout a definovat všechny vyučovací metody. Všichni autoři přistupovali k dělení odlišně, proto máme tolik rozdělení, a každý si může tedy vybrat z nejedné klasifikace.

2.1 Klasifikace od Maňáka a Švece

Asi za nejznámější klasifikaci lze považovat tu od J. Maňáka a V. Švece. (Maňák a Švec, 2003) Výukové metody jsou rozděleny na:

A: Klasické výukové metody

Jejich historie je dlouhá, ale i dnes se rozvíjejí a v hojné míře se využívají. Klasické výukové metody jsou charakteristické frontální výukou, kde učitel má vedoucí roli a důraz je kladen na jeho předávání informací žákům. Jde tedy o výuku, která je označována jako tradiční výuka.

Do klasičích metod řadí: (Maňák a Švec, 2003)

1. Metody slovní:

- a) Monologické (zahrnuje přednášku, instruktáž, výklad atd.)
- b) Dialogické (rozhovor, diskuse atd.)
- c) Metody písemných prací
- d) Metody práce s učebnicí, knihou

2. Metody názorně demonstrační:

- a) Pozorování předmětů a jevů
- b) Předvádění (předmětů, modelů, pokusů, činností)
- c) Projekce statická a dynamická

3. Metody praktické:

- a) Návěk pohybových a pracovních dovedností
- b) Žákovy pokusy a laboratorní činnosti
- c) Pracovní činnosti (v dílnách, na pozemku)
- d) Grafické a výtvarné práce

B: Aktivizační výukové metody

Aktivizační výukové metody slouží k aktivizaci žáků. Lze tedy říci, že hlavními aktéry u těchto metod jsou žáci, učitel pouze zadá zadání a žáci si na vše přicházejí sami.

Do této skupiny jsou zařazeny následující metody: (Maňák a Švec, 2003)

- 1. Diskusní metody
- 2. Metody heuristické, řešení problémů
- 3. Metody situační
- 4. Metody inscenační
- 5. Didaktické hry

C: Komplexní vyučovací metody

Jde o zvláštní metody, které mezi sebou dokážou kombinovat klasické vyučovací metody, tak aktivizující metody. Díky těmto metodám je učitel schopen vytvořit při vyučování nejlepší prostředí pro výuku, musí ovšem správně ovládat klasické vyučovací metody, ze kterých vycházejí vyučovací metody.

Do této skupiny komplexních metod řadí: (Maňák a Švec, 2003)

1. Frontální výuka
2. Skupinová a kooperativní výuka
3. Partnerská výuka
4. Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků
5. Kritické myšlení
6. Brainstorming
7. Projektová výuka
8. Výuka dramatem
9. Otevřené učení
10. Učení v životních situacích
11. Televizní výuka
12. Výuka podporovaná počítačem
13. Sugestopedie a superlearning
14. Hypnopedie

2.2 Klasifikace výukových metod T. Kotrby a L. Laciny

Tahle dvojice autorů se orientuje zejména na metody aktivizační a tvrdí, že tyto metody lze členit podle dvanácti různých hledisek: (Kotrba a Lacina, 2007, s. 159-161)

A. Podle časové náročnosti přípravy učitele

- do 10 minut, do 30 minut, více než 30 minut.

B. Podle časové náročnosti aplikace metody ve výuce

- 5 - 10 minut, 11 - 15 minut, celá vyučovací hodina, více než jedna vyučovací hodina.

C. Podle materiálové a obsahové náročnosti na přípravu

- bez náročné přípravy, podklady pro aplikaci metody jsou různé).

D. Podle materiálové náročnosti ve výuce

- bez jakéhokoliv materiálového vybavení, případně postačí vybavení klasické třídy, nadstandardní vybavení učebny – počítač, interaktivní tabule

E. Podle tematického zařazení do kategorií

- situační metody, diskusní metody, inscenační metody, problémové úlohy, zvláštní metody

F. Podle účelu a cílů použití ve výuce

- úvodní motivace studentů, odreagování studentů, diagnostika, výklad, opakování

G. Podle požadavků na samotné studenty

- bez přípravy, s předchozí domácí přípravou, bez požadavků na jakékoliv znalosti, pro realizaci nutnost určité znalostní fáze

2.3 Metody podle Peciny a Zormanové

Zormanová a Pecina si navrhli vlastní výukové metody, jež jsou obdobou některých aktivizujících metod. Pro dnešní školství jsou především velkou inovací a využívají se, jak na základních školách, tak i na středních školách. Rozděleny jsou následně: (Pecina a Zormanová, 2009)

A. Metody zprostředkování hotových vědomostí, dovedností a návyků:

- a) Metody slovní (vysvětlování, popis, přednáška, práce s textem)
- b) Metody názorně demonstrační (předvádění a pozorování, práce s obrazem)
- c) Metody dovednostně praktické (frontální laborování a experimentování, napodobování, práce v dílně, cvičné kuchyni, školním pozemku)

B. Metody aktivní práce žáků

- a) Samostatné práce
- b) Diskusní metody (rozhovor, dialog, diskuse)
- c) Problémová metoda (metoda řešení problémových otázek a úkolů)
- d) Metody inscenační a situační
- e) Didaktické hry
- f) Brainstorming a brainwriting
- g) Projektová výuka
- h) Kritické myšlení
- i) Televizní výuka
- j) Problémově orientovaná práce s počítačem
- k) Problémově orientované školní experimentování, laborování a práce v dílnách

l) Problémově orientované skupinové a kooperativní vyučování

m) Problémově orientované exkurze, vycházky a jiné mimoškolní akce

n) Další varianty metod (případové studie, metoda černé skříňky – black box, metoda konfrontace, paradoxy, úlohy samostatně sestavované, úlohy na předvídání, metoda 653, Gordonova metoda, Philips 66, Hobo metoda atd.)

Ovšem žádná klasifikace výukových metod není všeobecná a natolik komplexní, abychom mohli vybrat jednu.

3 AKTIVIZAČNÍ VÝUKOVÉ METODY

Doposud byla zmínka pouze o samotných výukových metodách, ale teď se zaměříme na ty aktivizační neboli inovativní výukové metody, jelikož o nich právě diplomová práce je. Aktivizační metody patří do výukových metod. Jedná se tedy o určitou podskupinu. Tyto metody napomáhají odstranit jakýsi stereotyp tradiční (obyčejné) výuky. Tyhle metody nejsou již na školách žádnou novinkou a učitelé je do svých hodin zařazují mnohdy bez toho, aniž by věděli, že jde o aktivizující metody. Jelikož sem lze řadit projektovou výuku, různé metody s počítačem, exkurze či kooperativní výuku apod.

3.1 Charakteristika aktivizačních výukových metod

Aktivizační metody můžeme definovat jako „postupy a procesy, pomocí kterých žák přijímá s aktivním přičiněním informace a na jejich základě si vytváří své vlastní úsudky“.(Sitná, 2009, s. 9)

Cílem těchto metod je změna podoby výuky ve smyslu aktivního vyučování, kde jde především o začlenění do výuky žáků, kteří si většinou musí přijít na aktivitu v hodině sami. Žák je hlavním činitelem inovativní neboli aktivizační výuky. Aktivizační výukové metody jsou pro učitele charakteristické náročnější přípravou, než je tomu při použití metod klasických. Vyžadují většinou velké materiální zajištění a také postupnou přípravu žáka.

Také je zde snaha o to, naučit žáky spolupracovat mezi sebou a řešit jakékoliv problematické úkoly. Tím by si žáci měli uvědomit, že práce v kolektivu je přínosnější než práce samostatná. Naopak vycházejí, ale také individuálním potřebám jedince, počítají se zájmem žáků. Netradiční přístup k výuce rozvíjí jejich kreativitu, zvědavost, pozitivní postoj ke škole samotné či učení vůbec. Aktivní výuka tak příznivě ovlivňuje třídní i školní klima tím, že propojuje teoretické poznatky s realitou.

Nejvíce jsou tyto aktivizační metody využívány především v alternativních směrech, ale postupně se začleňují i do škol tradičních. (Grecmanová a kol., 2000, s. 13) Učitelům moc do karet nehraje čas, metody jsou totiž náročnější na pochopení žáků. Musí tedy vědět v jaké části hodiny nebo kdy má danou netradiční metodu využít.

Nejlepším způsobem výuky je jakási kombinace klasických a aktivizujících metod, jelikož aktivizační metody nemohou zcela nahradit klasickou formu výuky, jejich hlavním úkolem je především výuku oživit, ne učit tímhle způsobem celou hodinu či hodiny.

3.1.1 Využití aktivizačních výukových metod

Žáci se pomocí aktivizujících metod učí spolupracovat s ostatními neboli práci ve skupině, dělení práce, rozvíjí své prezentační a komunikační schopnosti, kreativitu, umění jednání, vcítění se do ostatních i různých rolí. Důležitým efektem aktivizačních metod je pro učitele poznání žáka do hloubky, jejich reakcí a přístupů, psychické a sociální stránky, což může ovlivnit jeho obvyklé hodnocení. (Kotrba a Lacina, 2007)

Na základě zkušeností z běžných státních škol je vidět, že celá řada učitelů, kteří systematicky promýšlejí svoji práci a také uplatňují inovativní pedagogiku ve výuce, skvěle využívají aktivizující metody v běžných podmínkách na tradičních školách.

Zásadní informací je, že ač jsou aktivizující metody obohacením výuky nejsou vhodné pro všechny fáze vyučovací hodiny, konstatují. (Kotrba a Lacina, 2007) Značné úskalí existuje především ve fázi závěrečné neboli ve shrnutí učiva, které by se mělo provádět spíše pomocí slovních metod. Zabrání se tak nepřesnostem a možným zmateným a nejasným informacím ve vyučovacím procesu.

Myšlenka od autorů je podle mého názoru zastaralá a již nepravdivá. Aktivizační metody mohou nahradit již celou frontální výuku jejich přínos je zcela zřetelný a mají místo ve všech fázích vyučovacího procesu. I ve fázi shrnování učiva může být vhodně zvolená aktivizační metoda prvkem k zapamatování si učiva či k hodnocení hodiny.

3.2 Dělení aktivizačních metod

Do diplomové práce byly vybrány aktivizační metody, (Maňák a Švec, 2003) protože lze říct, že jde o jedny z nejznámějších a nejvšeobecnějších viz podkapitola 2.1 Klasifikace od Maňáka a Švece:

3.2.1 Diskusní metody

Základem diskuse je vzájemné kladení si otázek a podávání odpovědí mezi určitou skupinou, při které dochází k výměně názorů, vědomostí a informací. (Pecina, 2008) Na rozdíl od rozhovoru se diskuse charakterizuje jako forma komunikace učitele a žáků, při níž si účastníci navzájem vyměňují názory na dané téma. Na základě svých znalostí pro svá tvrzení musí uvádět argumenty, aby tvrzení byla věrohodná a tím společně nacházejí řešení problému.

Diskuse, která se dá považovat za dobrou se vyznačuje minimem špatně řečených a neuspořádaných věcí nevztahujících se k nápadům a jasnou zaměřenost na cíl. Je třeba chápat a respektovat, že diskuse je dialog, a nikoliv monolog nebo série otázek. I když je velmi žádoucí, aby se do diskuse přímo zapojili všichni zúčastnění. Ale není to vždy povinnost, neboť někteří mohou být vnitřně aktivní tím, že pozorně poslouchají ostatní. Při diskusi by se měli všichni účastníci soustředit na zadané téma a projevit na ně svůj názor. Pozitivně je také branný humor, ale pozor je důležité neskouznout k lehkomyšlnosti nebo nějaké zaujatosti. Diskuse by měla být nestranná.

Hlavním aktérem a vedoucím diskuse by měl být převážně učitel, ale diskuzi může vést i schopný žák s dobrými komunikačními schopnostmi, který dohlíží na to, aby se mluvilo krátce a výstižně, aby se dostali ke slovu všichni žáci, aby si navzájem účastníci neskákali do řeči a neosočovali se. Na konci hlavní aktér diskuse shrne a zopakuje dosažený výsledek diskuse.

Pravidla pro diskusi jsou následující. Účastníci musí být navzájem k sobě ohleduplní. Každý má právo vyjádřit svůj vlastní názor. Nesmí se vzájemně zesměšňovat, urážet a napadat. Musí mluvit jen věcně. Je dobré mluvit k věci a srozumitelně. (Maňák a Švec, 2003)

Vybrané typy diskusí:

1. Diskuse na základě tezí – Před diskusí je nutné samostudium zadaných hlavních myšlenek, vyhledávání kladů daného úkazu nebo využití daného jevu, následně rozvíjet závěry dané myšlenky.
2. Řetězová diskuse – Jde o diskusi, při které na sebe všichni navazují. Jeden začne diskusi a další zopakuje, co řekl předchozí a naváže něčím novým atd.
3. Diskuse v malých skupinkách-podporují efektivní vyučování, lepší sociální vztahy. Kdo se bojí mluvit před velkou skupinou, tak je to pro ně příjemnější apod.

Brainstorming

Zvláštní diskusní metodou je brainstorming přeložen jako bouře mozků, útok na mozek v českém i slovenském překladu lze volně využít i burza „dobrých“ nápadů. (Maňák a Švec, 2003, s. 164-165) Proto se na ni zaměříme více.

Rozčlenit lze tuhle metodu do dvou částí. V první fázi dochází ke sběru všech dat, nápadů a poznatků, které jsou k danému tématu, můžeme ji tedy považovat za tvořivou. První fáze má za úkol vyprodukovat, co nejvíce nápadů. Druhá fáze je k tomu, aby byly všechny získané informace zpracovány do výsledků, se kterými se dále pracuje, v této části je potřeba myslet více logicky.

Hlavním principem brainstormingu je to, že se nápady na sebe nabalují. Výhodou je, že dané téma se nemusí znát předem, jak je zvykem u ostatních diskusních metod. Je žádoucí tedy, aby byly nápady čistě bezprostřední. (Pecina a Zormanová, 2009)

Dle Maňáka Švece je smyslem této skupinové metody v krátké době spontánně vymyslet co nejvíce nápadů, myšlenek a řešení k daného problému. Teprve poté se nápady roztřídí, posoudí a hledá se to nejlepší možné řešení. (Maňák a Švec, 2003)

3.2.2 Heuristické metody, řešení problému

Metoda zajišťuje osvojování si zkušeností z tvořivé činnosti, učitel tvoří úlohy tak, aby měla pro žáky určitou obtížnost a vyžaduje samostatné řešení. Na cestě k poznání se učitel stává žakovým rádčem, učitel je brán jinak než v tradiční výuce.

Hlavním úkolem heuristických metod je podněcovat u žáků samostatné a tvořivé myšlení. K heuristické metodě je potřeba zvládnout řadu dovedností a pracovních návyků jako např. kladení otázek a tvorbu hypotéz, techniku řešení rozporů a problémů atd. Ani při metodě objevování žák však nepracuje zcela sám, ale na druhé straně je mu poskytováno hodně prostoru, na to, aby spoléhal sám na sebe.

Problémová výuka

Podstatou problémové výuky je nesdělování všech poznatků žákům, vedení žáků k tomu, aby si samostatně nebo s malou pomocí učitele odvodili své vlastní poznatky. Patří k nejefektivnějším metodám, které rozvíjí u žáků myšlení a schopnost řešit problémy. Je založeno především na experimentování nebo vyhledávání a řešení problémových úloh.

Úloha by měla vycházet především ze života nebo z reálných situací. Učitel musí v žákovi podpořit chuť k zjištění odpovědi na otázky, tím rozvíjí jejich myšlení a schopnost řešit problémy. Při řešení daného problému by měli žáci postupovat podobně jako skuteční odborníci.

Fáze řešení:

- 1) Zjištění problému
- 2) Orientace v problému
- 3) Hledání jádra problému
- 4) Stanovení hypotéz
- 5) Ověřování hypotéz a experimentování
- 6) Vyslovení závěru

Badatelsky orientovaná výuka

Badatelsky orientovaná výuka neboli BOV je jednou z nových metod, při které dochází k řešení problémů. Jde o metodu, která se dá do výuky často zařazovat, protože jde o velmi zajímavou metodu, ale také náročnou. BOV je zejména využívána v přírodovědných předmětech tedy i v oblasti Člověk a jeho svět. V České republice se začala objevovat kolem roku 2010.

Papáček, ve své knize definoval badatelsky orientovanou výuku následně: „Badatelsky orientované vyučování je jednou z účinných aktivizujících metod problémového vyučování a vychází z konstruktivistického přístupu ke vzdělávání. Učitel nepředává učivo výkladem v hotové podobě, ale vytváří znalosti cestou řešení problému a systémem kladených otázek (komunikačního aparátu)“ (Papáček, 2010, s. 164-166)

Metoda je založena na množství neznámých situací, se kterými se žák doposud nesetkal, nebo jen velmi okrajově. Tyto neznámé situace u žáků vyburcují touhu k poznání vhodného řešení na daný problém. Proto je důležitá zvědavost u žáka, která vede k vynaložení velké aktivity. Žáci si formulují své hypotézy, pokládají otázky, plánují postup, provádějí pokusy, třídí a vyhledávají informace, vyhodnocují výsledky a formulují závěry, které nakonec prezentují před ostatními. (Maňák a Švec, 2003)

3.2.3 Situační metody

Situační metody připravují žáky na situace, se kterými se mohou v reálném životě setkat, což může být jakási výhoda. Nevýhodou se může zdát jejich obtížnost jak z hlediska času, tak i materiálu, zjednodušenost i zkreslenost při řešení problému nebo velký důraz při rozboru dané situace a při hledání různých variant řešení. Důležitým faktorem je pedagog, protože na něm záleží i ve velké míře na jeho osobnosti, kdy on sám musí řešit určité problémy a konflikty, které se ve třídě mohou vyskytnout.

Analyzování události nemá pouze charakter obtížné učební úlohy, ale kromě kognitivní stránky také vyžaduje, aby se žáci při jejím řešení učili promyšleně jednat a zvládat problémy, které přináší praxe. Postup řešení dané situace je obdobný jako při problémovém vyučování do značné míry zbaveném situačního kontextu. Předmětem analýzy jsou právě tyto vazby, proto

je realizace situační metody řádně obtížnější. Za nedostatky se považují časová a materiálová náročnost, zkrácení a zjednodušení řešeného problému.

Fáze řešení určité situace:

- Zvolení tématu k zralosti a schopnosti žáků
- Seznámení s materiály.
- Vlastní studium případu. (Důležité, aby žák situaci provedl)
- Diskuse, řešení. (Žáci sdělují své postřehy a názory)

Situační metody lze řadit do více skupin pro diplomovou práci byly vybrány následující:

1) Metoda rozboru situace: jedná se o původní metodu, která je založena především na samostudiu daného materiálu a následné diskuse pod vedením učitele. (Maňák a Švec, 2003)

2) Řešení konfliktní situace: seznámení se situací pomocí ústního projevu převážně se zajímavým či obtížným tématem. Následné návrhy od žáků se týkají postojů, hodnot a názorů v rovině osobních vztahů při řešení dané problémové situace. Počítá se s tím, že se neobjeví jen jedno řešení, tím žáky připravujeme na tísnové situace. (Maňák a Švec, 2003)

3.2.4 Inscenační metody

Inscenační metody jsou na rozdíl od metod situačních mnohem starší, byly používány již ve starém Římě. Mezi jejich velké stoupence patřil také J. A. Komenský či Jezuité. (Pecina, 2008) Díky této metodě si žáci fixují osvojené učivo, učí se schopnosti vcítit se do druhého jedince, a to především vlastního jednání a prožívání. Žákům tato výuková metoda také přináší možnost vyzkoušet si na vlastní kůži, jaké to je ocitnout se v nějaké situaci, a nacvičit si vhodné jednání a vhodné řešení této situace.

Přitom jde o typ úkolu, jehož obsahem je charakteristika obvykle nějakého člověka (postavy) a jejího jednání, postojů atd. Postav je v edukační fiktivní dramatické situaci obvykle více, vstupují do vzájemných vztahů a jednají. Jiní žáci obvykle sledují tuto hru jako diváci, kteří mají většinou zadaný úkol, aby sledovali to, co se v situaci děje. Většinou však žáci

neberou hraní rolí zcela vážně, proto je nutná dobrá příprava učitele, který vybere scénář, správně popíše situaci a vhodně žáky namotivuje.

Inscenační metody lze rozdělit do dvou skupin Inscenací:

1) Strukturovaná inscenace – Má předem udělaný scénář. Dějové linky jsou předpřipravené, stejně, tak i postavy mají vše sepsané. Vyžaduje více času a je pro četnější skupiny,

2) Nestrukturovaná inscenace – Především řeší situace z praxe, pro žáky je vhodná až tehdy, když zvládnou strukturovanou inscenaci. Nemá přesně napsaný scénář. Není k ní potřeba mnoha času, stačí opravdu cca 5 minut, pro menší skupiny.

Dramatická výchova

Za určitý druh inscenace se dá v dnešní době považovat i dramatická výchova, která je na základních školách stále využívaná častěji. Někde mají už i samostatný předmět s názvem dramatická výchova.

Chápeme ji jako systém uměleckého citění a aktivního prožitku. Naplňuje výchovně-vzdělávací cíle tím, že využívá základní principy a postupy divadla a dramatu. Metody se při výuce často využívají především k rozvoji komunikačních dovedností v českém jazyce (rozbor prozaického textu, dramatizace básní) a výuce cizích jazyků (hraní scének z reálného života, rolí při rozhovoru).

Fáze přípravy inscenace:

- Příprava (rozdělení rolí, postupování při realizaci, cíle apod.)
- Realizace (rozdělení rolí, hraní.)
- Hodnocení (může být různé)

3.2.5 Didaktické hry

„Hra je jedna ze základních forem činnosti (vedle práce a učení), pro niž je charakteristické, že je svobodně volená aktivita, která nesleduje žádný zvláštní účel, ale cíl a hodnotu má v sobě.“ (Maňák a Švec, 2003, s. 126-128)

Didaktické hry mají shodné rysy, tudíž je lze správně poznat. Hlavní charakteristikou je spontánnost a dobrovolnost. Je-li činnost nucená a nepřináší-li aktérům radost, nemůže jít o hru. Hry, které se využívají ve výuce se sice nejeví jako spontánní činnosti, jelikož by se dalo říct, že žáci nemají na výběr, zda se aktivity budou účastnit.

Důležitý je však moment, kdy se hra rozproudí. Pokud žáky hra zaujme, první aspekt hry je splněn. Produktem je osvojení či upevnění látky, která aktivizuje žáky a rozvíjí jejich myšlení a poznávací funkce. Využívá se převážně k fixaci učiva.

Didaktická hra by měla v žácích vybudit soutěživost. V obecném pojetí hry nemusí být prvek soutěživosti hlavní. Ale ve školním prostředí a vývojový potenciál žáků k soutěživosti téměř vybízí. Soutěživost pomáhá žákům vybičovat se k co nejlepšímu výkonu. Je tedy nutné hru nastavit tak, aby nebyla jen pro určitý typ žáků, ale pro všechny. Jen tak bude hra adekvátní pro každého.

Učitel by měl omezit vlastní improvizaci. Měl by mít časově přesný rozvrh a žákům popsat a vysvětlit přesně pravidla hry a zároveň žáky seznámit s postupy, jakými budou hodnoceny výsledky. Od učitele se požaduje, aby v průběhu hry hlídal dodržování pravidel a zaznamenával výsledek, u starších žáků je na zvážení, zda by tohle neměli dělat sami. Správně vyhodnocené výsledky jsou nepostradatelné k příznivému vlivu na všechny zúčastněné aktéry hry. Je nezbytné zaručit žákům objektivnost při vyhodnocení. Také se můžou žáci v závěru hry vyjádřit k průběhu hry, samozřejmě také k výsledkům.

Rozdělení her je spousta, ale mezi základní řazení hry jsou k rozvoji smyslového vnímání, hry intelektuální, hry k rozvoji řeči, hry se slabikou, hry se slovy a hry na kontrolu porozumění. Mohou být organizovány individuálně, ve skupinách nebo pro celé třídy.

Výběr z didaktických her, které jsou různorodé je obtížné pro diplomovou práci byly vybrány následující dle H. Meyera:(Meyer,2000,s. 347-349)

- 1) Interakční hry** – různé hry, které vytváří všelijakou interakci, jak s osobou, tak i s hračkou můžou zde patřit stavebnice, strategické hry, hry s pravidly atd.
- 2) Simulační hry** – podstatou je určitá simulace může se jednat i o reálné situace, patří zde také loutky maňásci
- 3) Scénické hry** – převážně jde o divadelní hry se vším všudy (kostýmy, scénář, herci, jeviště).

3.3 Aktivizační metody ve výuce

Realizovat tyto metody je velice náročné jak z hlediska organizace, času, tak i větší připravenosti učitele. Učitel se musí správně rozhodnout, jaké pomůcky využije. Aktivizační vyučovací metody fungují na bázi samostatné práce, proto poskytují žákům aktivně získávat vědomosti, zkušenosti a dovednosti. Díky samostatnosti, si žáci osvojené poznatky důkladně a trvale zapamatují. Pozitivní prostředí k vyučování navozuje zejména učení se při hraní ve vyučování, získávání podpory u spolužáků, odchýlení se při vyučování od určených úkolů, možnost dopouštět se chyb a projevit se. Žákům tyto metody napomáhají snížit negativní pocity prožívání v edukačním prostředí. Může se jednat o strach, skleslost nebo neuspokojení určitých potřeb při činnostech vedoucí k zodpovědnosti žáků.

Nejjednodušším způsobem, jak aktivizační metody vnést do vyučování je přebírání metod, které byly už někým otestované. Učitel si je ale upraví sám podle svých možností. Obtížnější už je vytvoření si vlastních metod, protože jsou vymyšlené a není třeba se pouštět do vlastních nebo jakkoliv je přepracovávat či upravovat. Nejprve si učitel musí přesně vymezit jasný cíl, k čemu by se chtěl pomocí aktivizačních metod dopracovat. Jako další musí stanovit obsah výuky a vytvořit „metodický list“, který obsahuje stručný popis dané metodiky, její cíl, možnosti využití, pomůcky k realizaci, časové nároky a dále například odkaz na použité zdroje. (Kotrba a Lacina, 2007)

V publikaci od Maňáka (Maňák a Švec, 2003) je uvedeno, že existuje několik metod na rozdělování žáků do skupin, ale nejvhodnější je, aby skupiny byly smíšené. U prospěchu žáků sice není důležitá kreativita, navrhuje se tedy, aby v každé skupině byl jeden žák premiant, tři průměrní a jeden až dva podprůměrní žáci. Učitel by měl používat takové metody, tak aby byli zapojeni všichni žáci do dané práce. Téměř vždy se totiž stává, že práci ve skupině odvedou jen ti šikovní, aktivní a ostatní jen přihlíží a nemají skoro žádný podíl na výsledné práci. Proto je důležité, aby si učitel, žáky rozdělil sám a každý ve skupině dostal svou roli. Na místě jsou třeba i losovací kartičky, při kterých jsou žáci do skupin dělení „náhodně“.

4 ZAKOTVENÍ VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A JEHO SVĚT V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU

Člověk a jeho svět je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání, 2023), která je vytvořena pouze pro 1. stupeň, tedy v prvním a druhém období základního vzdělávání. Komplexní obsah vymezuje tato vzdělávací oblast témata „*týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí*“ atd. (RZP ZV, 2023, s. 45)

Každá škola si může uspořádat volně předměty díky návrhu z RVP ZV v této vzdělávací oblasti. Buďto se může předmět zvaný prvouka vyučovat jen pro první období. A ve druhém období se může dělit do dvou předmětů nazvaných přírodověda a vlastivěda. Také je ale možnost mít jeden předmět pro obě období nebo i stejný název pro předmět ve druhém období.

V předmětech žáci rozvíjí své poznatky, zkušenosti a dovednosti získané již v předškolním vzdělávání jak teoreticky, tak prakticky v rodinách. Žáci se ve vzdělávací oblasti učí pozorovat a pojmenovávat věci, jejich vztahy a souvislosti, proto si tak utváří vlastní ucelený názor na reálný svět. Jakmile si žáci osvojí své poznatky a dovednosti ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět, tak se poté učí vyjadřovat své myšlenky, dojmy, poznatky, přijímat a reagovat na argumenty další strany. V téhle oblasti se klade důraz hlavně na vlastní prožitek žáka vycházející z konkrétních nebo modelových situací při jejich osvojování si potřebných vědomostí, dovedností a návyků.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět je průpravou pro další vzdělávání v těchto vzdělávacích oblastech – Člověk a společnost, Člověk a zdraví a Člověk a příroda, které se vyučují ve třetím vzdělávacím období, tj. 2. stupeň ZŠ. Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět se dělí na pět tematických okruhů.

Do vzdělávací oblasti řadíme:

- Místo, kde žijeme
- Lidé kolem nás
- Lidé a čas
- Rozmanitost přírody
- Člověk a jeho zdraví

4.1 Tematické okruhy ve vzdělávací oblasti člověk a jeho svět

4.1.1 Místo, kde žijeme

Snaží se probudit v žácích kladný vztah k místu jejich bydliště. Postupně rozvíjet jejich národní cítění a vztah k naší zemi, to by měly budovat činnosti a úkoly, které jsou žákům zadávány. Také se učí chápat organizaci života v rodinách, ve škole, ve svém bydlišti či ve společnosti. Rozhodně se nesmí opomenout, že se učí poznávat a vyhledávat nové věci, utvářet si nové zkušenosti a sami se ve světě pohybovat.

Očekávané výstupy (RZP ZV, 2023, s. 47)

<i>1. období</i>	<i>2. období</i>
Dokáže rozpoznat nebezpečí ve svém okolí a vyznačí v plánu školu a místo svého bydliště také cestu na určené místo.	Ví, kde bydlí dokáže vysvětlit polohu svého bydliště ve státě a krajině.
Dokáže popsat změny ve svém okolí, začlení svou obec do kraje, v jakém žije.	Umí určit světové strany v krajině podle mapy a orientuje se podle nich.
	Rozpozná mapy, náčrty a plány. Vyhledává jednoduché údaje o přírodě v České republice i v Evropě.
	Třídí a hledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, zná jejich základní význam.
	Porovná život i přírodu u nás, ale také v evropských státech
	Zná některé státní symboly, rozliší vedoucí orgán moci a některé jejich zástupce.

4.1.2 Lidé kolem nás

Vede žáky hlavně k tomu, aby si uvědomili postavení a vztahy mezi lidmi a sami si osvojili vhodné chování ve společnosti. Dále si pak upevňují základny vztahů a jednání mezi lidmi, pomoci, postavení mezi pohlavím a uvědomují si význam tolerance. Zároveň se seznamují s kulturou, která je utvářena lidmi.

Očekávané výstupy (RZP ZV, 2023, s. 48)

<i>1. období</i>	<i>2. období</i>
Rozpozná příbuzné, vztahy a role mezi nimi. Projeví toleranci k odlišnostem u spolužáků a jiných lidí při jejich přednostech a nedostatcích.	Určí správná pravidla pro soužití ve škole, mezi dívkami a chlapci, v obci. Vztahy mezi lidmi dokáže odvodit.
Zná význam a potřebu různých povolání i pracovních činností.	Pozná chování, které není správné.
	Vysvětlí proč spořit, kdy si půjčovat, jak vracet dluhy. Ví základní formy orientace ve vlastnictví. Dokáže používat peníze i si sám spočítat nákup a kolik se má vrátit.

4.1.3 Lidé a čas

Žáci se naučí orientaci v historii, pozorovat nejdůležitější události v rodině, obci a kraji, měřit čas, který se propojuje s nejdůležitějšími a nejzajímavějšími okamžiky v dějinách naší země. U okruhu je hlavním cílem vyvolat zájem o minulost, a o kulturní bohatství celé země. Žáci se musí směřovat k vlastnímu získávání, vyhledávání informací ze všech dostupných zdrojů, které mají k dispozici.

Očekávané výstupy (RZP ZV, 2023, s. 49)

<i>1. období</i>	<i>2. období</i>
Pozná časové údaje v reálném životě, rozliší minulost, přítomnost a budoucnost.	Zná časové údaje k pochopení jevů a vztahů mezi ději.
Umí pojmenovat osobnosti, kulturní a historické památky významné události v daném regionu.	Rozšiřuje si obzory v knihovnách, muzeích a galeriích pro pochopení minulosti.
Základní poznatky o sobě, zvycích o práci lidí a rodinně zná a umí porovnat příklady z minulosti, ale i přítomnosti,	S využitím regionálních jevů zjišťuje, jak naši předci žili v minulosti. (tedy práce předků různé zvyky, způsobem života) Porovná je se současným životem.

4.1.4 Rozmanitost přírody

V okruhu Rozmanitost přírody se žáci především učí o naší „matičce“ Zemi, kde vzniká a rozvíjí se život. Také, že je součástí sluneční soustavy. Rozmanitosti a proměnlivosti živé a neživé přírody, kterou může člověk snadno narušit, poté ji není lehké obnovit v hojné míře je to nevratný děj. Většinou se u člověka jedná o nevědomé jednání, kterým zasahuje do přírody a ničí ji. Proto je důležité, aby se o tom s žáky povídalo. S tematickým okruhem velice úzce souvisí praktická výuka, kdy se učí žáci hledat důkazy o udržitelnosti, jak přispět k ochraně přírody, hledat možnosti, jak ve svém věku přispět k ochraně přírody, zlepšení životního prostředí, vliv lidí na přírodu atd.

Očekávané výstupy (RZP ZV, 2023, s. 50)

<i>1. období</i>	<i>2. období</i>
Rozezná roční období a dokáže je popsat.	Zajímá se živou a neživou přírodu a její propojení, vztahy mezi přírodou a člověkem mu nejsou taky cizí.
Třídí přírodniny podle znaků a ve známé lokalitě určí výskyt organismů.	Dokáže říct něco o vesmíru a Zemi má základní jednoduché poznatky o něm. Dokáže určit roční období tedy střídání mezi ním.
Provádí pokusy s látkami, které zná a určuje jejich vlastnosti. Změří základní veličiny pomocí stojů a nástrojů se kterými umí dobře pracovat.	Rozpozná základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, odůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy.
	Využívá jednoduché klíče a atlasy k pozorování různých organismů a jejich skupin prakticky je třídí. Jejich projevy určitého života rozezná.

	Hodnotí negativní a pozitivní činnosti člověka v přírodě, tím i rozlišuje aktivity na správné či nesprávné.
	Vyzná se v pokusech dokáže je zhodnotit, vytvořit je, naplánuje a vyhodnotí dané výsledky.

4.1.5 Člověk a jeho zdraví

Žáci se seznámí s celým člověkem, po stránce teoretické i praktické s biologickými a fyziologickými funkcemi sebe. Naučí se člověka v různých stádiích života, co na něj pozitivně anebo naopak negativně působí, mezilidské vztahy a různé nemoci. Ověřuje si staré poznatky a učí se vyvarovat všeho špatného.

Očekávané výstupy (RZP ZV, 2023, s. 51-52)

<i>1. období</i>	<i>2. období</i>
Zná základní hygienické a režimové návyky, činnosti lidského těla, jak pečovat o tělo, převážně základními znalostmi.	Snaží se využít poznatky o vlastním těle, jako podporu zdravého životního stylu.
Rozpozná jakékoliv nebezpečí, využívá bezpečná místa pro hru a trávení volného času, umí v praxi základní pravidla bezpečného provozu účastníka na silnici, jedná tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví ostatních.	Má dobrou orientaci ve vývoji dítěte před a po narození, rozliší jednotlivé etapy člověka.
Nevyhledává komunikaci s cizími lidmi, vyhýbá se jim, nenavazuje kontakt s nimi. Chová se obezřetně při setkání s neznámými lidmi. Podle potřeby žádá o pomoc pro sebe, ale i pro ostatní a dokáže komunikovat s operátory na tísňové lince.	Naplánuje si čas podle sebe, tedy na učení, koníčky a odpočinek podle nároků ostatních osob. Ví, jak se zachovat v situacích ohrožujících zdraví a v modelových situacích simulujících mimořádné události. Nejsou pro něho cizí ani dopravní situace, správně ji vyhodnotí a vyzná se v právech a povinnostech cyklisty či chodce.

Pokyny od dospělých mu nejsou cizí včasně a dobře na ně reaguje při krizových událostech či mimořádných.	V hodinách předvede situační metodu, jak odmítnout návykové látky.
	Preventivně uplatňuje základní dovednosti, zvyky a návyky pro podporu zdraví a jeho ochranou.
	Pozná zranění, které ohrožují život, ošetří menší poranění a zajistí pomoc ze strany lékařů.

5 AKTIVIZAČNÍ METODY VYUŽITÍ V OBLASTI ČLOVĚK A JEHO SVĚT

V následující části diplomové práce se budu zabývat vybranými typy aktivizujících metod, které se mohou uplatňovat ve výukové oblasti Člověk a jeho svět. (tedy v předmětech Prvouka, Přírodověda a Vlastivěda. Jak s nimi v této oblasti pracovat a budou uvedeny příklady z praxe.

5.1 Heuristická metoda

Ve výuce heuristické neboli metody řešení problémů, se žáci učí objevovat dosud nepoznanou látku či učivo. Je vhodná pro každou věkovou skupinu žáků tedy i pro žáky 1. stupně. Nejjednodušší varianta pro žáky je problémová otázka „proč“. Např. Proč mají rostliny zelenou barvu? Proč prší? Proč savci sají mléko? Apod. Problém se vymezuje jako obtíž, který je třeba řešit zvýšeným myšlenkovým úsilím. Žáci vyřeší problém samostatně nebo ve skupinách. Problém se nejdříve analyzuje, poté se určí různé hypotézy a závěr, popřípadě další hypotézy v případě neúspěšného bádání. Viz kapitola 3.2.2 Heuristické metody, řešení problému.

5.1.1 Badatelsky orientovaná výuka

Typickou přírodovědnou aktivizační metodou je BOV, jak už bylo zmíněno v kapitole Heuristické metody. O teorii bylo napsáno dost, teď se podíváme na to, jak taková BOV vypadá. Na začátku je vždy určena tzv. badatelská otázka. Učitel žáky vede, radí jim a motivuje je k bádání. Je průvodce, který směřuje aktivity k samostatnému vyvození závěrů. Žáci své

znalosti formují kladením otázek, komunikací se ostatními a řešením problémů. Jde v podstatě o experimenty mohou být 3 typy praktický školní a vědecký.

Kroky BOV:

1. Motivace
2. Kladení otázek – žáci promýšlí oblast zkoumání
3. Formulace hypotéz – vymýšlí, jak by mohla daná situace proběhnout
4. Plánování pokusu – je potřeba vybrat, které pomůcky potřebují
5. Průběh pokusu – žáci pracují ve skupinách, zaznamenávají výsledky práce
6. Práce s výsledky – žáci zkoumají výsledky a porovnají se svou hypotézou, napíší, co se potvrdilo a co nikoliv.
7. Prezentace před třídou – představení závěrů skupin, vyřešení problému

Témata pro BOV mohou být následující Hmotnost – zkouška měřidel, u člověka a pod •
Objem – práce s různými válci, lahvemi, sklenicemi • Délka – vyvozování porovnáváním •
Vzduch – vzduch kolem nás, složení vzduchu, oxid uhličitý, proč je pro nás důležitý apod.

5.1.2 Kritické myšlení

Kritické myšlení neboli RWCT (Reading and writing for critical thinking-Čtení a psaní ke kritickému myšlení). Kritické myšlení lze popsat jako schopnost reflexivního a nezávislého myšlení.

Kritické myšlení v podstatě vyžaduje, abyste využívali svou schopnost uvažovat. Jde o to být aktivním žákem, nikoli pasivním příjemcem informací.

Žáci s kritickým myšlením důsledně zpochybňují myšlenky a předpoklady, místo aby je přijímali. Vždy se snaží zjistit, zda myšlenky, argumenty a závěry představují celkový obraz, a jsou otevřeni zjištění, že tomu tak není.

Nejde tedy o vrozenou činnost, žák se k ní musí tzv. „prokousat“. I když se jedná o velmi těžkou činnost lze kritické myšlení rozvíjet a naučit všechny žáky a každého věku. Musí do toho však být zainteresovaný i učitel, aby se žák v kritickém myšlení mohl učit.

Jedná se o komplexní systém spojující čtení a psaní se školní výukou s cílem přivést žáka k samostatnému a kritickému uvažování o světě. Informace zde nejsou cílem, ale pouze východiskem pro další práci. Počítá se s tím, že právě schopnost pracovat s informacemi a kriticky myslet, číst a psát představuje jisté dovednosti pro vytváření nezávislého a společenského myšlení.

Metoda INSERT

Jde o jednu ze základních metod kritického myšlení, která se využívá při čtení naučného textu v oblasti Člověk a jeho svět se může využívat tedy při každém novém tématu. (Např. Ohrožené druhy ptáků, Důležitost vody pro život apod.) Několik značek vyjadřuje svůj vztah k informacím v textu a pomocí znamének jej žáci zviditelňují. Značky udržují pozornost žáků a pomáhají jim s porozuměním sdělení. Značky pomohou k rychlé orientaci v textu a k zápisu podstatných poznatků.

- Žáci díky plus označují informaci, kterou na začátku neznali.
- Mínus označují skutečnost, která je rozporná či nedůvěryhodná.
- Pomocí „odškrtnutí“ ✓ označují části textu, které jsou sice důležité, ale neobsahují pro vás nic nového.
- Poslední značkou je otazník, který slouží k rozvíjení diskusi a pozdější hledání informací v literatuře

5.2 Brainstorming

V přesném překladu „bouře mozků nebo také burza nápadů“ kombinuje uvolněný, neformální přístup k řešení problémů s laterálním myšlením. Podporuje lidi, aby přicházeli s myšlenkami a nápady, které se mohou zpočátku zdát trochu bláznivé. Některé z těchto nápadů mohou být zpracovány do podoby originálního, kreativního řešení problému, zatímco jiné mohou podnítit ještě více nápadů. To pomáhá lidem vymanit se ze slepé uličky tím, že je "vytrhne" z jejich běžného způsobu myšlení.

Během brainstormingu by se proto lidé měli vyvarovat kritizování nebo odměňování nápadů. Snažte se otevřít možnosti a rozbít nesprávné předpoklady o hranicích problémů. Posuzování a analýza v této fázi brzdí generování nápadů a omezují kreativitu.

Nápady vyhodnocujte až na konci sezení – to je čas na další zkoumání řešení s využitím konvenčních přístupů.

V člověku a jeho světě by se dal využít např. (Téma: Zdravý životní styl – Proč je důležité jíst ovoce a zeleninu? Co si představuješ pod pojmem zdravý životní styl? Je zdravý životní styl k životu potřeba? apod.)

Alternativou brainstormingu může být brainwriting neboli metoda 6-3-5 znamená, že diskuse se účastní 6 lidí a každý napíše na papír 3 nápady, které následně rozvíjí kolegové sedící po jeho pravici. Veškeré návrhy projdou mezi členy pětkrát. Tím je zajištěno vyjádření se každého ke všem nápadům. Tato metoda je vhodná především pro introverty, kteří se tak snáze zapojí do diskuse. Viz kapitola 3.2.1.

5.3 Didaktická hra

Didaktická hra rozvíjí určité učební cíle, vědomosti, dovednosti a návyky. Převážně hravou formou plní poznávací funkce především při řešení problémových situací, pak také motivaci, socializaci, aktivizaci, kreativitu a komunikaci. Je prostředkem pro učení se nových znalostí, dovedností. Dává možnost neotřele a bez stereotypu procvičovat a opakovat. Napomáhá rozvíjet abstraktní myšlení. Zlepšuje pozornost a zájem o problematiku. Zlepšuje schopnost komunikace a týmové spolupráce.

Didaktické hry můžeme řadit do mnoha různorodých činností interaktivního charakteru, např. manipulace s předměty, hry s pravidly, simulaci aktivit, společenské hry, myšlenkové hry apod. Hra ve výuce plní řadu funkcí, rozvíjí tím tedy celou osobnost žáka. U didaktické hry se musí sledovat výchovně vzdělávací cíle, uplatňovat se tedy ve výuce mohou různé hlavolamy, rébusy, kvízy, hádanky, křížovky, soutěže, atd. viz kapitola 3.2.5.

Ekologicky zaměřené hry pomáhají vcítit se do problematiky ekologie a životního prostředí a nacházet řešení. V oblasti člověk a jeho svět mohou najít i jiné didaktické hry místo.

Hra riskuj

Tato hra je založena na volbě tématu a obtížnosti otázky. Žáci si postupně vybírají otázky z různých témat a obtížnosti. Pokud žák odpoví správně, získává příslušný počet bodů, který je určen obtížností otázky. Nezná-li odpověď, body nezískává a odpovědět má možnost další hráč. Každé téma obsahuje pět otázek, rozdělených podle obtížnosti, od nejlehčích za 1000 bodů po nejtěžší za 5000 bodů. Záleží na učiteli za kolik bodů dá jednotlivé otázky. (Téma Osvícenství, např. otázka za 1000 Co je to osvícenství, otázka za 5000 Jaká byla hlavní myšlenka osvícenství apod.)

Inspirace proběhla na hodině vlastivědy v 5. ročníku.

Modifikace Kimova pexesa

Žáky rozdělíme do tří skupin. Připravíme si tabulky s probíranou látkou. Žáci se pozorně dívají na tabulky po dobu 30 sekund. Potom učitel zakryje jednotlivé obrázky kartami z neprůsvitného papíru. Učitel se následně ptá, kde se daná věc skrývá. Žáci ve skupinách se poradí a odpovídá ta, která se nejdříve přihlásí. Určí místo, o kterém si myslí, že se skrývá daná věc pomocí souřadnic na stranách tabulky. Odpoví-li správně, získává bod. Je-li však odpověď nesprávná, odpovídá skupina, která se přihlásila jako druhá. Netrefí-li se ani tato skupina, na řadě je skupina třetí. Podobně pokračujeme s hádáním všech obrázků v mřížce. Na poslední obrázek se ptáme: Co se skrývá pod souřadnicemi...?

Za správnou odpověď přičítáme dva body, za špatnou odečítáme jeden bod. Poslední otázka je bonusová, získávají se za ni tři body. Vítězí skupina s nejvyšším počtem bodů.

Internetová stránka Kahoot!

Stránka je především dobrá k upevnování probraného učiva pomocí kvízů, které učitel vytvoří. Především jde o kvízové otázky s možnostmi. Nejdříve se učitel do aplikace musí však registrovat, aby mohl tvořit kvízy. Žáci se v aplikaci mohou členit do týmů nebo odpovídat sami za sebe. Velkou výhodou je, že žáci mohou pracovat se svým zařízením, což je určitě vhodné pro starší žáky. Také slouží k propojování mezipředmětových vztahů mezi informatikou a vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět.

5.4 Situační metody

Jedná se o modelové situace, vycházející z reálných situací, které je zapotřebí řešit v reálném čase. Jsou založeny především na řešitelné, vhodné a přehledné problémové situaci. Žáci neznají konkrétní kontext situace či události a nemají k nim dostatek informací, vyzkouší si své chování v nasimulované situaci a budou tak lépe připraveni na to, až se do ní ve skutečnosti dostanou. Úloha má z pravidla více řešení a záleží na žácích, jak ji vyřeší. Je čistě na nich, jak se s danou situací poperou. Situace může být žákům podána více způsoby. Buďto textovou podobou, videem, audio ukázkou či dataprojektorem přes počítač podobou.

5.5 Inscenační metody

Rozvíjí u žáků převážně komunikační dovednosti, paměť, umění se vcítit do druhých neboli empatii a tvořivost. Žáci převezmou určité role, jako herci zdramatizují tedy situace, které se už odehrály.

Role je tu chápána jako učební úkol, které se musí žák sám zhostit. Přitom je to typ úkolu, jehož podstatou je obvykle charakteristika určité postavy či člověka a jednání atd. Žáci vstupují jako postavy do vzájemných vztahů a jednají – žáci je hrají, jde převážně u události, které se staly. Ostatní žáci obvykle sledují tuto inscenační hru jako diváci, mají většinou zadaný úkol k pozorování toho, co se v dané situaci děje. Pod názvem hraní rolí se skrývá řada různých způsobů hraní využívaných k sebe rozvoji, tréninku, profesních nebo sociálních dovedností, ale i k reedukaci. Simulační hry lze také zařadit do hraní rolí. Proto také najdeme hraní rolí či edukační inscenace v řadě výukových systémů či výuk. Hraní rolí v těchto systémech obvykle odpovídá estetické stránce hry, kvalitou divadelního projevu či úroveň uměleckého rozvíjení dramatickou situací. Může se však zdát že směřujeme spíše k osvojení si dovedností a vědomostí.

Pozornost by se převážně měla věnovat a upínat k přípravě inscenace, k hodnocení inscenace, jako celku, také průběžné hodnocení od kolegů, tedy žáků je důležité. Inscenační metody by měly mít prostor k rozvoji celé osobnosti žáka, prohlubování tvořivosti a k lepší představitivosti žáků. Nejedná se tedy o nezávaznou zábavu, která by se mýjela výchovným účinkem. Viz 3.2.4

Příkladem v oblasti člověk a jeho svět může být předmět Vlastivěda, kde máme mnoho různých událostí z dějin našeho národa. Přiblížíme dětem tak určitou historickou událost, kterou se nebudou muset učit nazpaměť. (Např. Atentát v Sarajevu na Františka Ferdinanda d'Este, Zabití sv. Václava bratrem, dvůr Karla IV., apod.)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 CHARAKTERISTIKA A CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Pojetí výzkumné části se opírá o teoretickou část diplomové práce, jež je orientována na problematiku aktivizačních metod. Průzkum bude uskutečněn prostřednictvím kvalitativního výzkumu, což je ...proces hledání porozumění založen na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ Podobně nahlíží na kvalitativní výzkum autor Maňák. (Maňák a kol. 2005) Hendl ve své knize Kvalitativní výzkum však zmiňuje, že neexistuje jediný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum. (Hendl, 2005, s. 49-50)

Výzkum tohoto typu jsem si vybrala proto, že pomocí postupů lze získat jedinečný pohled na dané téma studie, prostřednictvím usilovného kontaktu se situací jedince či skupiny jedinců. Jde převážně o situace či případy, jež jsou obvyklé a běžné, odrážejí totiž situace všedních dní u jedinců, organizací, společnosti či skupiny. Výzkumník je sám prostředkem k získávání dat, proto se standardizované metody používají zřídka. Data v kvalitativním výzkumu obsahují přepisy terénních záznamů ze sledovaných jevů, rozhovorů a všeho, co nám ukazuje prostý život zkoumaných jevů nebo osob. Bezprostřednost situace, získání podrobného popisu činností při zkoumání skupiny, jedince i určité situace v přirozeném prostředí pro ně. Hendl (Hendl, 2005) tohle hodnotí velmi kladně a považuje to za přednosti kvalitativního výzkumu. Objasnění, jak lidé v určitém reálném prostředí a situaci vnímají to, proč a co se děje, z jakého důvodu jednají tak, jak jednají to můžeme považovat za cíle kvalitativního výzkumu. Hendl (Hendl, 2005, s. 50-52) také považuje porozumění chování lidí v přirozeném prostředí za cíl výzkumu. Obdobně popsal ve své knize kvantitativní výzkum. (Maňák a kol. 2005)

6.1 Cíl výzkumu

Výzkum je zaměřen především na problematiku aktivizačních metod, zejména na aplikaci aktivizačních metod v oblasti Člověk a jeho svět, tedy do výuky předmětu vlastivědy, přírodovědy a prvouky.

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit názory pedagogů na základních školách a četnost a využití aktivizačních metod ve výuce výukové oblasti Člověk a jeho svět.

Dílními cíli je zjistit, jak pedagogové napomáhají žákům s aktivizačními metodami ve výuce vlastivědy, přírodovědy a prvouky a zda žáci na aktivizační metody reagují negativně nebo pozitivně.

6.2 Průzkumné metody

K zjištění údajů nezbytných pro stanovení závěru průzkumu jsem si v rámci praktické části diplomové práce zvolila dvě metody polostrukturovaného rozhovoru, také strukturované a otevřené pozorování. Zvolená metoda kvalitativního rozhovoru vyžaduje nejen obratnost a empatii, ale také koncentrovanost, mezilidské porozumění a kázeň. Dále pak především daný obsah otázek, jejich posloupnost i formu, stejně jako délku rozhovoru, vše je potřebné zvážit před realizací vybrané průzkumné metody. Rozhovor může přinést jisté rozepře, jako např. neúplné a zaobalené informace ze strany dotázaného nebo to, že lidé nemusí umět vyprávět či že tazatel pokládá špatné otázky, tudíž dotázaný odpoví nepřesně nebo ne, tak jak by si představoval tazatel. Mohou vznikat i nepříjemné situace, které mohou vést k nedorozumění.

Rozhovor probíhal polostrukturovaně formou otevřených otázek, což se také u kvantitativního výzkumu doporučuje. Dopředu má tazatel nachystané otázky, a ví na co se potřebuje účastníků výzkumu ptát. Je důležité i v tomhle případě se nenechat předem předpřipravenými otázkami úplně svázat a být otevřen položit otázky nové, které nám umožní lépe pochopit kontext studovaného problému. Často si totiž výzkumník až během rozhovoru uvědomí, že v rámci své přípravy zapomněl na něco důležitého. Jelikož jsou kvalitativní výzkumné účely na rozdíl od výzkumu kvantitativního poměrně flexibilní, tak není problém i v průběhu výzkumu kladené otázky změnit.

V rámci přípravy na rozhovor, načež se předpokládá, že již jsme s širším kontextem poměrně dobře obeznámeni studiem odborných literatur, případně vlastní praxí. Dobře naformulovanou výzkumnou otázkou se držíme vytvořeného projektu výzkumu, kde máme jasně stanovené cíle výzkumu.

Hendl uvádí následující zásady pro vedení rozhovoru: (Hendl. 2005, s. 175-179)

- 1) Zajišťujeme důkladnou přípravu a nácvik provedení rozhovoru.
- 2) Účel výzkumu určuje celý proces interview.
- 3) V interview máme vytvořit rámec, v němž se bude moci dotazovaný vyjadřovat pomocí svých vlastních termínů a svým vlastním stylem.
- 4) Vytváříme vztah vzájemné důvěry, vstřícnosti a zájmu. Jsme citliví k pohlaví, k věku a kulturním odlišnostem dotazovaného.
- 5) Při přípravě a provedení rozhovoru si uvědomujeme, že otázky v rozhovoru nejsou totožné s výzkumnými otázkami.
- 6) Otázky formulujeme jasným způsobem, kterému dotazovaný rozumí.
- 7) Klademe vždy jenom jednu otázku.
- 8) Otázky doplňujeme sondážními otázkami.
- 9) Dotazovanému dáváme jasně na vědomí, jaké informace požadujeme, proč jsou důležité a jak interview postupuje.
- 10) Nasloucháme pozorně a odpovídáme tak, aby dotazovaný poznal, že o něj máme zájem. Necháváme dotazovanému dostatek času na odpověď.
- 11) Udržujeme si neutrální postoj k obsahu sdělovaných dat. Sbíráme data, ale neposuzujeme osobu.
- 12) Jsme pozorní a citliví k tomu, jak je dotazovaný rozhovorem ovlivněn a jak odpovídá na různé otázky.
- 13) Zohledňujeme časové možnosti dotazovaného.
- 14) Jsme reflexivní, sebekriticky monitorujeme sami sebe.
- 15) Po rozhovoru kompletujeme a kontrolujeme své poznámky, jejich kvalitu a úplnost

Pozorování bylo zvoleno, jako druhá metoda kvantitativního výzkumu. Jedná se o jednu z nejtěžších metod seskupení dat v kvalitativním výzkumu. „Pozorování“ je nedílnou součástí rámce našeho každodenního života a zkušenosti, a proto je poměrně nelehké tuto činnost z prožívané zkušenosti v životě ji vytěsnit a propojit s praxí. Když je tato metoda dobře provedena umožňuje nám si uvědomit si to, čeho si normálně nejsme vědomi.

Pro tuto metodu je charakteristická velmi vysoká validita i z toho důvodu, že na rozdíl od rozhovoru poskytuje data, která pro nás nejsou zkreslená dalšími subjekty. Výzkumník vstupuje do přímého kontaktu se studovaným jevem, skupinou či jedincem a nemusí spoléhat jen na to, co mu účastníci výzkumu během rozhovoru rozhodnou sdělit či naopak případně nesdělit. Rozpor mezi tím, co lidé říkají nebo co lidé dělají, zde nehraje tak významnou zkreslenou roli, jako v případě rozhovoru. Z tohoto důvodu se doporučuje, pokud to kontext výzkumu umožňuje, metodu pozorování a vedení rozhovoru kombinovat. Proto byl do diplomové práce zařazen rozhovor, ale také pozorování, aby data měla jasnou realitu nad danými jevy.

Pozorování bylo prováděno strukturovaně, dopředu promyšlené, pozornost jsem zaměřila na jevy, které jsem měla připravené v protokolu. A také otevřeně, paní učitelky, pan učitel a děti byli obeznámeni, že jsou předmětem výzkumu. Tudíž moje identita byla jim všem známá.

Přestože je metoda pozorování časově velmi náročná ke sběru dat v kvalitativním výzkumu, tak nám může poskytnout data, která bychom jinými způsoby posbírat nemohli. Jde zejména o taková data a porozumění, která není možné získat metodou kvalitativního rozhovoru, opět se vracíme k validitě v pozorování.

Rozhovor

Otázky, které byly pedagogům kladeny v rámci rozhovoru, vycházely z teoretické části diplomové práce, byly sestaveny následovně – všechny otázky se vztahují k oblasti Člověk a jeho světa. (tedy v předmětech vlastivědy, přírodovědy a prvouky):

- 1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?
- 2) V jaké fázi hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

- 3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)
- 4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?
- 5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?
- 6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?
- 7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.
- 8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních metod.
- 9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?
- 10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?
- 11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku, žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?
- 12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Pozorování

Pozorovací arch, byl také připraven na základě teoretické části Diplomové práce. Vytvořen byl následně.

Pozorovací arch	
Základní škola	

Třída	
Počet žáků ve třídě	
Četnost diskuzních metod	
Brainwriting	
Brainstorming	
Reakce žáků na aktivity	
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	
Četnost heuristických metod	
Badatelsky orientovaná výuka	
Problémové výuka	
Reakce žáků na aktivity (aktivizační metody)	
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	
Četnost situačních metod	
Metoda rozboru situace	
Metoda incidentu	
Řešení konfliktové situace	
Reakce žáků na aktivity (aktivizační metody)	
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	
Četnost inscenačních metod	
Strukturovaná inscenace	
Nestrukturovaná inscenace	
Reakce žáků na aktivity (aktivizační metody)	
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	
Četnost didaktických her	
Interakční hry	
Simulační hry	
Scénické hry	
Reakce žáků na aktivity	
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	

6.3 Prostředí pro výzkumné šetření

První základní škola na, které výzkum probíhal, byla Základní a Mateřská škola Uherčice, okres Břeclav je to škola jen s prvním stupněm, poskytuje vzdělání od první do páté třídy. Škola se řadí svým počtem žáků mezi malé školy. Škola je umístěna v centru obce. Žáci obvykle docházejí z blízkého okolí (spádové oblasti). Pro přepravu do školy nejčastěji cestují automobily a pěšky. Školu navštěvuje 0% až 5 % žáků cizích státních příslušníků. Škola se nezabývá integrací žáků s tělesným handicapem. Ve škole se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci se zdravotním postižením i zdravotním znevýhodněním. Uspořádání školy je tedy málotřídní.

Školní vzdělávací program nabízí ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět v prvním ročníku dvě hodiny prvouky, ve druhém ročníku také dvě hodiny, ve třetím ročníku tři povinné hodiny, které musí žáci absolvovat. Zabývají se pojmenováváním a pozorováním věcí, jevů a dějů, jejich vzájemných vztahů a souvislostí. Utváří si prvotní ucelený obraz o světě, poznává sebe a své okolí. Dokáže vnímat lidi a vztahy mezi nimi. Chápe současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Zkouší pozorovat přírodní děje i lidské výtvoř. Což bylo přínosem při mé výzkumné části. Přírodověda se pak vyučuje ve čtvrtém ročníku po jedné a půl hodině týdně a v pátém ročníku po dvou hodinách týdně. Žáci se zabývají převážně tématy jako je Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví. Žáci pozorují a objevují věci, děje a jevy, vztahy a souvislosti mezi nimi. Jsou obeznámeni s tím, že Země a život tvoří jeden celek, všechny děje a jevy spolu souvisí a jsou v rovnováze, načež jakékoli narušení je rozhodující pro další život na Zemi. Žáci utváří podobu sobě samého a učí se vnímat lidi a vztahy mezi nimi. Nakonec poslední předmět z výukové oblasti Člověk a jeho svět, který byl zkoumán je vlastivěda. Vyučuje se ve čtvrtém ročníku po jedné a půl hodině týdně a v pátém ročníku po dvou hodinách v týdnu. Je rozdělena do dvou částí, dějepisnou a zeměpisnou část. Žáci se zabývají tématy z RVP tedy Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas. Součástí výuky je i vyhledávání, třídění, získávání a zkoumání informací z dostupných jim blízkých zdrojů, tedy encyklopedií, učebnic, internet, mapy a plány. Jak školní vzdělávací program, tak i prostředí výzkumu mi nahrávalo k dobrému výzkumnému vzorku, který z první základní školy vznikl.

Druhá základní škola, která byla využita pro výzkumné šetření se nazývá Základní škola Velké Němčice. Základní škola Velké Němčice se řadí do úplných škol, má tedy ročníky od první do deváté třídy. Základní škola je spádová pro okolní obce. Škola je rozmístěná ve čtyřech budovách I. stupeň se nachází v budově z roku 1909, která byla již hodně krát rekonstruována. Velká rekonstrukce školy proběhla v roce 1977 a za poslední kompletní rekonstrukci se dá považovat z roku 2020, kdy byla provedena velká elektroinstalace. Druhý stupeň je v budově, která je mladší, budova byla dokončena v roce 1990 jako přístavba k budově prvního stupně. Dnešní družina je v bývalé budově mateřské školy. Družina prošla rekonstrukcí v roce 2013, do té doby byla rozmístěna podle mateřské školy. Obrovskou výhodou je velký uzavřený dvůr, který slouží k pohybové a relaxační zóně. K výuce tělesné výchovy škola využívá už několik let kulturní dům, protože škola nemá vlastní budovu ke sportovnímu využití.

V budově prvního stupně je 5 kmenových tříd vybavených s novou technikou tedy s tabulemi a dataprojektory a zánovním nábytkem. K dispozici je i sborovna pro učitele, zvlášť sborovna pro asistentky pedagoga a kabinet, který se využívá k uskladnění pomůcek pro vyučující na prvním stupni. V přízemí je učebna, která slouží jako hudebna s klavírem, ale také jako učebna pro informatiku a výuku cizích jazyků. Jsou zde totiž i notebooky. Dále je v dolním patře umístěna nově vybavená školní dílna, která vznikla z prostorů bývalých šaten. V obou patrech je nově zrekonstruované sociální zařízení.

Budova pro druhý stupeň ve své době řešila dlouholetý problém obecního školství, výuka totiž probíhala v nevyhovujících prostorách. K dispozici bylo původně 8 kmenových tříd. Dnes je využíváno 9 kmenových tříd. S větším počtem žáků bylo nutné v roce 2021 vybudovat třídu z bývalé terasy a v roce 2022 i z učebny výtvarné výchovy. V přízemí mají své místo i nově vybavené odborné učebny školy, učebna přírodovědných předmětů, jazyková učebna, cvičná kuchyně, ve které probíhá výuka domácnosti. Školní klub je umístěn v bývalém kabinetu. V prvním patře je sborovna a kanceláře, pak také i pět kmenových tříd. Na nějaké předměty se žáci musí půlit, proto prostory začínají být nedostačující. Chybí zde prostory pro kabinet k uložení pomůcek k dalšímu rozvoji školy. Bude potřebné rozšířit i prostory odborných učeben. Pro školu bude nutná postupná oprava podlah v celé budově.

Školní vzdělávací program umožňuje časovou dotaci pro oblast Člověk a jeho svět o jednu vyučovací hodinu navíc. Oblast je naplňována vyučováním předmětů Prvouka 1. – 3. ročníku s časovou dotací dvou hodin týdně a Svět kolem nás ve 4. – 5. ročník, kde je zahrnuta vlastivěda a přírodověda, tři hodiny týdně. Tato komplexní oblast rozvíjí oblasti týkající se člověka, rodiny, společnosti, přírody, vesmíru, vlasti, techniky, kultury a zdraví, která se týká převážně života člověka a všeho kolem nás i naší krajiny. Žáci začínají poznáváním svého nejbližšího okolí, které navazuje na vlastní prožitek žáků. Od konkrétních nebo modelových situací si žáci postupně dochází k osvojování potřebných dovedností jednání či rozhodování v reálném životě. Žáci dostávají postupně vědomosti a obohacují se okolním světem. Žáci mají v oblasti obsaženo vše od sebepoznání, psychohygieny, přes mimořádné události v rodině, vztahu k domu, historii naší vlasti, pohled k přírodě až po třídění odpadu atd. Opět bylo super vidět, jak mi školní vzdělávací program z druhé základní školy pomohl s vytvořením výzkumu.

6.4 Vzorek výzkumného šetření

Pro objasnění a stanovení cíle v rámci praktické části diplomové práce byly pro pozorování a rozhovory osloveny dvě základní školy. Tedy především učitelé na první stupni ZŠ. V předmětech prvouka, vlastivěda a přírodověda. Tyto předměty spadající do dané oblasti Člověk a jeho svět. Všech deset učitelů, kteří byli osloveni souhlasili s daným výzkumem. Pozorování jsem provedla vždy na zvolených školách ve třídách od první do páté třídy. Byl mi povolen vždy jeden předmět z téhle oblasti, někde vlastivěda, někde naopak přírodověda a u první, druhé a třetí třídy prvouka. Rozhovory byly provedeny s devíti ženami a jedním mužem ve velkém věkovém rozpětí mezi 28 až 57 let. Dotazovaní mají vysokoškolské vzdělání a požadovanou aprobaci na první stupeň základní školy. Dotazované mohu rozdělit do více skupin podle délky praxe, dvě učitelky měly méně než pět let praxe, další tři učitelé více, jak pět let praxe, dvě učitelky více jak deset let praxe, a další tři učitelky 20 let praxe.

Pedagogové, kteří byli na výzkumnou část vybráni, dostali informace předem o okolnostech studia a průběhu se svojí účastí na výzkumu souhlasili. Pozorování bylo provedeno v přirozeném prostředí základních škol bez vnitřního či vnějšího zásahu, tak aby se vše dalo posuzovat. Stejně tak rozhovor probíhal v přirozených podmínkách dvou základních škol a pro pedagogy bylo vytvořeno přijatelné prostředí, nápomocné k vyjadřování odpovídajících informací na otázky.

7 ANALÝZA ÚDAJŮ ZISKANÉ VÝZKUMNOU SONDOU

Pozorování bylo zaměřeno pomocí aktivizační metody dle Maňáka a Švece, vybrala jsem si vždy určité metody a hodnotila jsem u nich reakci žáků na danou aktivitu, pomoc ze strany učitelů, a pak také četnost daných metod ve vybrané vyučovací hodině. Metody, které byly analyzovány jsou následující: (Maňák a Švec, 2003)

- a) metody diskusní – brainwritting a brainstorming,
- b) metody heuristické – badatelsky orientovaná výuka
- c) problémová výuka, metody situační – metoda rozboru situace, metoda incidentu a řešení konfliktové situace
- d) inscenační metody – strukturovaná a nestrukturovaná inscenace.
- e) didaktické hry – interakční hry.

Vše bylo psáno do pozorovacího archu, který byl účelně vytvořen pro výzkumnou část a koresponduje s teoretickou částí diplomové práce.

Druhá část výzkumné sondy byla zacílena na rozhovory s objasněním průzkumných otázek. Především zjistit četnost využití aktivizačních metod v oblasti Člověk a jeho svět. Dále pak objasnit v jaké fázi hodiny pedagogové používají aktivizační metody ve výukové oblasti Člověk a jeho svět. Potom také, jaké aktivizační metody využívají a které jsou jejich nejoblíbenější.

Zaměřila jsem se i na úskalí, ale především na výhody aktivizačních metod. Jak efektivně aktivizační metody využít, a co by pomohlo pedagogům k četnosti aktivizačních metod. Ještě nesmím opomenout rozvíjení všech složek osobnosti žáka v oblasti Člověk a jeho svět, kde byla položena otázka, zda učitelé rozvíjí všechny stránky osobnosti v téhle oblasti.

7.1 Analýza pozorování vyučovacích předmětů ve výukové oblasti Člověk a jeho svět

Z důvodu přehledu byly analyzované vzorky předmětů psány do pozorovacího archu a následně do dvou tabulek. Pozorování bylo vždy vytvořeno anonymně, proto u každého předmětu je pouze třída a počet žáků, ze základních škol ve Velkých Němčic a Uherčic, abychom dodrželi anonymitu žáků. V tabulkách je popsán předmět, počet žáků, četnost diskusních metod, různé metody, hry, výuky a reakce žáků na uvedené aktivizační metody, viz tabulky č. 1. – 2. Pozorovací archy jsou uloženy v přílohách 1.-10.

Tabulka č. 1 - Data objasňující pozorování předmětů ve výukové oblasti Člověk a jeho svět – Základní škola Velké Němčice:

	<u>1. třída</u>	<u>2. třída</u>	<u>3. třída</u>	<u>4. třída</u>	<u>5. třída</u>
<u>Předmět a látka:</u>	Prvouka – Plody podzimu.	Prvouka – Čas a roční období.	Prvouka – Živá příroda – ochrana přírody.	Přírodověda – Ekosystém	Vlastivěda-sv. Václav
<u>Počet žáků:</u>	13	25	22	20	18
<u>Četnost diskusních metod:</u>	2 diskuzní metody.	1 diskuzní metoda.	1 diskuzní metoda.	1 diskuzní metoda.	2 diskuzní metody.
<u>Brainwriting:</u>	—	—	—	—	Napiš, co nejvíce o osvětlenství.
<u>Brainstorming:</u>	Zvířátka v zimě na začátku hodiny, Rodina-uprostřed.	Části těla.	Přiřazování živá a neživá příroda.	Řekni, co víš o zvířatech.	Co víš o Marii Terezii.
<u>Reakce žáků na aktivity:</u>	Velmi aktivní.	Nenadchla je	Velmi aktivní, takže kladná reakce.	Velké nadšení.	Kladná reakce, avšak na konci hodiny už se jim nechtělo.
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě:</u>	Používala návodné otázky.	Hodně, jelikož se žákům nechtělo.	Žádná.	Žádná.	Jen je namotivovala
<u>Četnost heuristických metod:</u>	—	—	—	Jedna heuristická metoda.	—
<u>Badatelsky orientovaná výuka:</u>	—	—	—	—	—
<u>Problémová výuka:</u>	—	—	—	Plakát či vstupenka se zvířetem.	—

<u>Reakce žáků na aktivitu:</u>	—	—	—	Velmi kladná.	—
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě:</u>	—	—	—	Jen, když byli žáci v úskalí.	—
<u>Četnost situačních metod:</u>	Jedna situační metoda.	Jedna situační metoda.	—	—	—
<u>Metoda rozboru situace:</u>	V rodině, co každý dělá.	Situace u lékaře.	—	—	—
<u>Metoda incidentu:</u>	—	—	—	—	—
<u>Řešení konfliktové situace:</u>	—	—	—	—	—
<u>Reakce žáků na aktivitu</u>	Líbila se, byli do aktivity zabraní.	Zapojili se všichni, bavilo je to.	—	—	—
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	Pomáhala jim dost.	Žádná.	—	—	—
<u>Četnost inscenačních metod</u>	—	—	—	—	Dvě inscenace.
<u>Strukturovaná inscenace</u>	—	—	—	—	Jedna se scénářem.
<u>Nestrukturovaná inscenace</u>	—	—	—	—	Jedna bez scénáře.
<u>Reakce žáků na aktivitu</u>	—	—	—	—	Nadšení.
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	—	—	—	—	Skoro nepomáhala, jen když si nevěděli rady.

<u>Četnost didaktických her</u>	—	Jedna didaktická hra.	Jedna didaktická hra.	—	Jedna didaktická hra.
<u>Interakční hry</u>	—	Do lékárničky jsem dala.	Kimova hra.	—	Hra riskuj.
<u>Reakce žáků na aktivitu</u>	—	Hodně dávali pozor.	Zainteresoání do hry, vzájemná pomoc.	—	Velmi se jim líbila.
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	—	Musela radit, když se někdo zasekl.	Jen, když si nevěděli rady.	—	Pouze napovídala.

Tabulka č. 2 - Data objasňující pozorování předmětů ve výukové oblasti Člověk a jeho svět – Základní škola Uherčice:

	<u>1. třída</u>	<u>2. třída</u>	<u>3. třída</u>	<u>4. třída</u>	<u>5. třída</u>
<u>Předmět:</u>	Prvouka – Plody podzimu.	Prvouka – Čas a roční období.	Prvouka – Živá příroda – ochrana přírody.	Přírodověda – Ekosystém.	Vlastivěda - sv. Václav.
<u>Počet žáků:</u>	12	18	22	10	13
<u>Četnost diskusních metod:</u>	—	—	Jedna diskusní metoda.	Jedna diskusní metoda.	Dvě diskusní metody.
<u>Brainwritting:</u>	—	—	—	—	Zhodnocení hodiny.
<u>Brainstorming:</u>	—	—	Třídění odpadu.	Co víš o Ekosystému?	Co víš o sv. Václavovi?
<u>Reakce žáků na aktivity:</u>	—	—	Hodně reagovali.	Moc nereagovali.	Hodně aktivní, i když se jim na konci moc nechtělo.
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	—	—	Žádná.	Hodně pomáhala.	Žádná.
<u>Četnost heuristických metod:</u>	—	Jedna heuristická metoda.	—	—	—
<u>Badatelsky orientovaná výuka:</u>	—	—	—	—	—
<u>Problémová výuka:</u>	—	Plakát s ročním obdobím.	—	—	—
<u>Reakce žáků na aktivity:</u>	—	Byla pro ně náročná.	—	—	—

<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě:</u>	—	Musela dost pomáhat.	—	—	—
<u>Četnost situačních metod:</u>	—	Jedna situační metoda.	—	—	—
<u>Metoda rozboru situace:</u>	—	Pantomimu.	—	—	—
<u>Metoda incidentu:</u>	—	—	—	—	—
<u>Řešení konfliktové situace:</u>	—	—	—	—	—
<u>Reakce žáků na aktivitu</u>	— -	Nadšení.	—	—	—
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	— -	Žádná.	—	—	—
<u>Četnost inscenačních metod</u>	—	—	—	—	Jedna inscenace.
<u>Strukturovaná inscenace</u>	—	—	—	—	Jak Boleslav zabil sv. Václava.
<u>Nestrukturovaná inscenace</u>	—	—	—	—	—
<u>Reakce žáků na aktivitu</u>	—	—	—	—	Velmi zainteresovaní
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	—	—	—	—	Žádná.
<u>Četnost didaktických her</u>	Dvě didaktické hry.	Jedna didaktická hra.	Jedna didaktická hra.	Jedna didaktická hra.	—

<u>Interakční hry</u>	Poznáš mě a košík ovoce.	Obleč se co nejrychleji.	Kontejnery.	Hra Kde žijeme.	—
<u>Reakce žáků na aktivity</u>	Nadšení.	Bavila je.	Bavila je.	Líbila se jim a byli do ní zabraní.	—
<u>Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě</u>	Žádná.	Žádná.	Žádná.	Žádná.	—

7.2 Analýza rozhovoru s učiteli

Stejně jako u pozorování, tak i u rozhovoru z hlediska přehlednosti prezentace získaných dat, byly vepsané do dvou tabulek, které slouží pro lepší orientaci. Originální přepisy jsou v přílohách diplomové práce od čísla 11 po číslo 20. Z hlediska zachování anonymity učitelů byly rozhovory mnou označeny písmeny od a do e ZŠ Uherčice a od f do i ZŠ Velké Němčice. Pedagogové s uvedeným postupem rozhovoru souhlasili na obou základních školách. Pro mou praktickou část to bylo naučné. Jak proběhl za pomoci strukturovaného pozorování a polostrukturovaného rozhovoru na dvou základních školách současně a také jak odpovídali na uvedené otázky viz tabulky č. 3-4.

Tabulka č. 3 - Data objasňující průzkumné otázky a odpovědi – Základní škola Velké Němčice:

	<u>Rozhovor-a</u>	<u>Rozhovor-b</u>	<u>Rozhovor-c</u>	<u>Rozhovor-d</u>	<u>Rozhovor-e</u>
<u>Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc</u>	Využívám, jak moc? To záleží, jaký mám stanovený cíl a o jaké téma jde.	Ano, využívám. Celkem často bych řekla.	Využívám, ne v každé hodině, ale sem tam ano.	Ano, snažím se je využívat	Ano, řekla bych, že co druhou hodinu.
<u>V jaké fázi se osvědčili</u>	Ve všech fázích hodiny.	Osvědčilo se mi to na začátku hodiny, kdy potřebuji, aby se žáci zaktivizovali.	Tam kam chci.	Ve všech fázích hodiny.	Především na začátku, a pak také někdy na konci, když chcete cokoliv zopakovat. Sáhnete po nějaké aktivizační metodě a je to.
<u>Nejvíce využívaná skupina aktivizačních metod a proč</u>	Diskusní, heuristické moc ne, situační určitě, žáky snažím zapojit i do situační i inscenačních metod, protože se mi líbí ta škála výběrovosti.	Především využívám diskuzní metody, protože ty se snad dají využít vždy. A určitě bez příprav, takže ty a pak taky, nějaký didaktické hry.	Určitě používám diskuzi, ta je pro mě na prvním místě mě. No a pak ty situační. Žáci se zapojují aktivně do reálných situací.	Od každého trochu především nějaké didaktické hry, heuristické metody, diskuzní a ty další třeba jednou za čas, protože jsou pro mě nejjednodušší a dají se používat často.	Snažím se žáky rozvíjet téměř ve všech směrech. Takže využívám všechny. A pokud mi to vyjde, tak třeba i víc aktivizačních metod v jedné hodině.

<u>Oblíbená aktivizační metoda a jak s ní pracovat</u>	Situační a inscenační metody, při hraní pantomimu a při hraní pohádek.	Diskuzní metoda- brainstorming, kde se může říct co nejvíce informací o tématu.	Situační metody- protože můžu využít reálné situace a činnosti a žákům, tak přiblížím realitu bez toho, abych jim to musela říct.	Didaktické hry- ve vlastivědě mají moji žáci oblíbenou hru životopis, jde o to, že když máme nějaký rod nebo cokoliv, tak každý má o tom napsat jednu větu apod.	Inscenační metoda, kde vezmete nějakého panovníka něco si o něm zahrajete.
<u>Jde využívat jedna a ta samá metoda?</u>	Ano, ale já na to nejsem, jsem ráda za tu flexibilitu.	Jasně, že jde.	Ano lze, pokud to učitel využívá správně.	Ano, jde.	Za mě ne.
<u>Jak efektivně využívat aktivizační metody v této oblasti?</u>	Mít je propojené i s jinými předměty.	Prostě je využívat.	Naučit se je propojovat s ostatními předměty a předat tím něco víc než jen tu danou metodu, vždy by to mělo mít přesah do reálného života.	Určitě si myslím, že je důležité o nich něco vědět a znát je, aby se daly využívat v této oblasti.	Naučit se je používat, tak aby žáci nepoznali, že jde třeba o něco nového, ale aby to pro ně bylo přínosné a zároveň hra.
<u>Největší úskalí</u>	Jsou poměrně náročné na přípravu, takže jde o čas.	Jednoznačně čas.	Čas, jednoznačně čas.	Rozhodně čas, myslím tím, že něco rozděláte a nestihnete to.	Největším úskalím je to, že žáci danou metodu nepochopí správně.

<u>Výhody</u>	Zpestření výuky.	Tak kladná stránka je, že se aktivizují všichni žáci, že to není jen pasivní předávání informací a navíc ty aktivizační metody jim umožní najít si sami přímo řešení.	Obohacuje to výuku a prohlubuje to zájem žáků o danou látku v dané oblasti.	Lépe si zapamatují látku.	Že žáky zaktivizují, jak už název napovídá.
<u>Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně?</u>	Ano, zařazuji.	Ano, určitě.	Kdybych řekla ano, tak bych lhala, takže to musí posoudit někdo jiný.	Ano, zařazuji.	Ano, zařazuji.
<u>Co by Vám pomohlo k četnosti?</u>	Pomohlo by mi více času v oblasti.	Určitě by mi pomohlo mít na ně více času.	Abych se jich nebála a došla na ně dřív.	Mít více času na ně.	Myslím si, že aktivizační metody využívám dostatečně.
<u>Rozvíjení všech tří výukových cílů (psychomotorický, kognitivní, afektivní) nebo je to nereálné</u>	Takže určitě kognitivní a afektivní a to určitě v každé hodině, s psychomotorickou je to trošku problém. Ale v některých typech hodiny to jde.	Tak afektivní a kognitivní určitě, ta psychomotorická no nevím, když budu počítat, že něco píšou, tak možná asi jo.	Úplně nevím jestli jsem ta pravá to posuzovat. Ale myslím si spíš, že je to nereálné jako u všech oblastí.	Musím se zamyslet. Takhle kdybych to brala, tak že žáci využijí i nějaké nůžky a tužku, tak se dá říct, že ano dají se rozvíjet všechny složky osobnosti v této oblasti.	Mnohdy máte problém s psychomotorickými a afektivními, ale pokud budete vystříhovat, tak si myslím, že ano.

Tabulka č. 4 - Data objasňující průzkumné otázky a odpovědi – Základní škola Uherčice:

	<u>Rozhovor-f</u>	<u>Rozhovor-g</u>	<u>Rozhovor-h</u>	<u>Rozhovor-ch</u>	<u>Rozhovor-i</u>
<u>Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc</u>	Ano, často.	Ano využívám, ale v omezené míře. Vždy záleží na tématu – a někdy je pro mě lepší dané téma odučit frontálně. Také jsem omezena časem na velkou spoustu témat – ráda využívám skupinových a kooperativních prací.	Každou hodinu.	Ano, téměř každou hodinu.	Využívám, ale podle času tématu především.
<u>V jaké fázi se osvědčili</u>	Na začátku hodiny.	Začátek nebo konec hodiny, ale záleží na dané aktivizační metodě.	Ve všech částech.	Na začátku hodiny.	Na začátku hodiny.
<u>Nejvíce využívaná skupina aktivizačních metod a proč</u>	Diskuzní, didaktické hry občas i heuristické metody – důvodem je motivace k probírané látce.	Opět záleží na tématu. Ve vlastivědě se mi osvědčila metoda inscenační o různých událostech dějin a přírodovědě i vlastivědě volím didaktické hry na zopakování témat předešlých a diskuzní metody, čímž zapojím všechny.	Téměř všechny-diskuzní, protože žáci rádi diskutují, heuristické při pokusech a různých výletů do přírody, inscenační-hraní scének a didaktické hry- za mě nejvíce využívané.	Využívám především diskuzní metody, dají se využít snad u všech témat.	Využívám situační metody a didaktické hry, při opakování tématu.

<p><u>Oblíbená aktivizační metoda a jak s ní pracovat</u></p>	<p>Diskuzní metoda, podporuje kritické myšlení a schopnost argumentace, porozumění různých perspektiv na dané téma.</p>	<p>Opravdu se mi teď osvědčila ta inscenační, kdy na základě vytvořeného scénáře zvolím ve třídě postavy, které se daných jednání účastní. Snažím se vždy zapojit co nejvíce žáků, protože tím zážitkem se to do té paměti dostane lépe a na delší dobu.</p>	<p>Didaktická hra- od různého hádání až po přiřazování.</p>	<p>Diskuzní metody, žáci mají říct vše, co ví o daném tématu.</p>	<p>Didaktické hry na různé bingo a křížovky, jak ve vlastivědě, tak i v prvouce.</p>
<p><u>Jde využívat jedna a ta samá metoda?</u></p>	<p>Ano, ale je důležité dbát na flexibilitu a variabilitu. A také dbát na různé aspekty učení a potřeby žáka.</p>	<p>Myslím, že čím více metod známe, tím více jsme schopni zaujmout žáky. Jde o to zkoušet, jaká metoda se k jakému tématu hodí. Ne vždy to sedne, i když si při přípravě myslíme, že ano. A také hodně záleží na složení a rozpoložení žáků.</p>	<p>Ano lze, ale nelze se na to spoléhat.</p>	<p>Jasně že jde, těch metod dle mě není zase tolik.</p>	<p>Dle mě lze. Proč by ne?</p>
<p><u>Jak efektivně využívat aktivizační metody v této oblasti?</u></p>	<p>Vyžaduje pečlivé plánování, flexibilitu a uvědomění si potřeb žáků.</p>	<p>Zkoušet, je vhodné metody střídat, ale nesmí se to přehánět.</p>	<p>Předem si stanovit cíl, kterého chci dosáhnout.</p>	<p>Určitě je dobré si aktivizační metodu dobře připravit a stanovit správně cíle.</p>	<p>Prostě a jednoduše je vyzkoušet a nebát se jich.</p>

<u>Největší úskalí</u>	časová náročnost, potřeba přípravy, zvládnutí třídy, nedostatečná participace žáků, nedostatečné porozumění žáky nebo omezené prostředky.	Vidím jen to, že s aktivizačními metodami neumíme pracovat.	Špatně nastavené cíle, špatné vedení učitelem nebo kontra-produktivní žáci.	Ztráta času, největší problém je zapojit všechny žáky.	Ve větším počtu nejde metodu udělat. Záleží někdy i na tom, jaké zvolím téma.
<u>Výhody</u>	Mnoho výhod, zlepšování v zapamatování a porozumění, rozvoj dovedností a motivace žáků, diferenciaci učiva atd.	Rozvíjení osobnosti žáka, rozvíjení sociálních dovedností, řešení problémů, kritické uvažování atd.	Dají se využít v každé části hodiny a žáci si na ně přichází sami.	Lépe si zapamatují látku.	Že je můžete plánovat, ale nemusíte.
<u>Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně?</u>	Ano.	Snažím se, ale někdy to prostě nevyjde.	Jistě, že si to myslím.	Určitě ano.	Ano.
<u>Co by Vám pomohlo k četnosti?</u>	Myslí si, že je využívám dostatečně.	Rozhodně více času na probírané téma.	Používám je často, ale teď sem třeba nemohl, protože jsem měl téma, které se muselo odučit frontálně.	Nemyslím si, že aktivizační metody využívám úplně málo.	Nic.

<p><u>Rozvíjení</u> <u>všech tří</u> <u>výukových</u> <u>cílů</u> <u>(psychomoto-</u> <u>rický,</u> <u>kognitivní,</u> <u>afektivní)</u> <u>nebo je to</u> <u>nereálné</u></p>	<p>Ano, například hru, které kombinuje fyzickou aktivitu a spolupráci ve skupině, může podporovat rozvoj všech tří složek současně.</p>	<p>Záleží na zvolené metodě. Každá do určité míry rozvíjí všechno, ale je důležité je střídat.</p>	<p>Záleží na daném tématu, ale za mě je to nereálný.</p>	<p>Určitě kognitivní a afektivní, ale psychomotorickou moc ne.</p>	<p>Asi spíš ne. Myslím si, že je to nereálné, ale možná podle tématu. Nevím, jestli bych u všech témat dokázala rozvíjet všechny složky.</p>
---	---	--	--	--	--

7.3 Vyhodnocení a shrnutí analyzovaných dat

Sběr dat proběhl za pomoci strukturovaného pozorování a polostrukturovaného rozhovoru na dvou základních školách současně na škole Velké Němčice a škola Uherčice.

Analýza pozorování předmětů v oblasti Člověk a jeho svět dopadla následovně. Vyhodnocení výsledků studie naznačuje rozmanitost při používání aktivizačních metod ve výuce. Učitelé vykazují různé preference a flexibilitu při volbě metod v závislosti na konkrétních třídách a tématech. Je patrné, že některé metody, jako jsou diskusní metody a inscenační techniky, jsou častěji využívány než jiné. To může odrazovat osobní preference učitelů nebo jejich pohodlí s určitými typy aktivit.

Zároveň je zjištěno, že heuristické metody a problémová výuka jsou méně často využívány nebo vůbec nejsou aplikovány. To může naznačovat nedostatečnou znalost nebo přípravu učitelů v těchto přístupech. Různorodé reakce žáků na jednotlivé aktivity ukazují na jejich osobní preference, motivaci a zkušenosti s danými metodami.

Rovněž je zjištěna rozmanitost v úrovni pomoci ze strany učitelů během aktivit. Někteří poskytují výraznou pomoc žákům, zatímco jiní se omezují na minimální asistenci. Tato variabilita může odrážet rozdíly v pedagogických přístupech a preferencích učitelů.

Celkově lze říci, že výsledky ukazují na pestrost využívání aktivizačních metod ve výuce, ale také naznačují určité nedostatky v aplikaci některých metod a potenciální prostor pro další profesní rozvoj učitelů.

Druhou částí diplomové práce byly rozhovory s pedagogy a analyzování dat, které dopadly následovně. Analýza rozhovorů s pedagogy poskytuje zajímavé poznatky ohledně četnosti využívání aktivizačních metod, preferencí v jejich používání a vnímaných přínosů a obtíží.

Z výsledků vyplývá, že většina pedagogů aktivizační metody v oblasti "Člověk a jeho svět" využívá, a to často či pravidelně. Tyto metody se osvědčily zejména na začátku hodiny, ale někteří pedagogové je aplikují i v dalších fázích výuky. Nejčastěji používané skupiny aktivizačních metod zahrnují diskuzní metody a didaktické hry, které jsou vnímány jako efektivní nástroje pro zapojení žáků do výuky.

Mezi oblíbené aktivizační metody patří diskuzní metody a situační metody jako inscenace nebo didaktické hry. Pedagogové zdůrazňují flexibilitu a variabilitu při využívání aktivizačních metod a důležitost jejich přizpůsobení konkrétním potřebám a tématům výuky.

Mezi hlavní úskalí využívání aktivizačních metod patří nedostatek času pro přípravu a provedení metod, obtíže se zapojením všech žáků a časová náročnost metod. Nicméně pedagogové vnímají mnoho výhod, jako je zlepšení zapamatování a porozumění, motivace žáků a rozvoj jejich dovedností.

Výsledky naznačují, že pedagogové mají zájem o častější využívání aktivizačních metod a vidí potenciál těchto metod pro obohacení výuky. K dosažení tohoto cíle by mohlo pomoci poskytnutí více času pro přípravu a podpora pedagogů při rozvoji dovedností v oblasti využívání aktivizačních metod.

Pokud jde o rozvoj všech tří výukových cílů (psychomotorický, kognitivní, afektivní), pedagogové se shodují na tom, že je to možné, ale záleží na konkrétní metodě a tématu výuky.

8 SHRNU TÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

V diplomové práci jsem provedla rozhovory s pedagogy a pozorování výuky, abych získala hlubší porozumění využívání aktivizačních metod ve výuce oblasti "Člověk a jeho svět". Rozhovory odhalily četnost využívání těchto metod, preferované fáze hodiny pro jejich aplikaci a oblíbené i úskalí spojená s jejich používáním. Na základě pozorování jsem měla možnost sledovat praktické provedení těchto metod a zhodnotit jejich efektivitu a interakci mezi pedagogy a žáky. Tyto dva přístupy poskytly komplexní pohled na využívání aktivizačních metod ve výuce oblasti "Člověk a jeho svět" a umožnily mi formulovat doporučení pro efektivní a častější používání těchto metod v praxi pedagogů.

Rozhovory i pozorování byly provedeny na dvou základních školách v deseti třídách, což bylo pro sběr dat velmi přínosné. Velký vzorek může objasnit mnoho otázek, které jsou kladeny na tohle téma. Přínosem byly, jak mně, tak si myslím i ostatním pedagogům.

ZÁVĚR

Zpracovat diplomovou práci na téma aktivizačních metod ve výukové oblasti Člověk a jeho svět bylo pro mě velmi inspirující a přínosné. Studium odborné literatury jsem si rozšířila podvědomí o klasifikaci výukových metod, aktivizačních metod ve výuce a zařazení vývojové oblasti člověka jeho světa v RVP ZV.

V diplomové práci jsem se zabývala především otázkou aktivizačních metod ve výukové oblasti Člověk a jeho svět. V teoretické části bylo především cílem přiblížit výukové metody více autory, následně aktivizační metody vybrány od autorů Maňáka a Švece, dále pak aktivizační metody ve výuce, zakotvení výukové oblasti člověk a jeho svět v RVP ZV a aktivizační metody využívané ve výukové oblasti Člověk a jeho svět.

Praktická část byla porovnána s teoretickými přístupy k využívání aktivizačních metod ve výuce oblasti "Člověk a jeho svět". Ukázalo se, že praktická implementace těchto metod často reflektovala teoretické zásady, ale zároveň odhalila i specifické výzvy a úskalí spojená s jejich aplikací. Propojením teoretických poznatků s praktickými zjištěními jsem vyvodila závěry a doporučení, která mohou přispět k efektivnějšímu využívání aktivizačních metod ve výuce oblasti "Člověk a jeho svět". Tímto propojením jsem dosáhla cíle diplomové práce, kterým bylo nejen zkoumat současnou praxi využívání aktivizačních metod, ale také navrhnout konkrétní kroky ke zlepšení a optimalizaci vyučovacího procesu.

Aktivizační přístup může být pro žáky velmi přínosný, a je určitou budoucností ve vzdělávání. Je ale důležité, aby se využíval správně a žáky přiměl k tomu, aby se něco nového naučili. Ostatně takhle byla pojata moje diplomová práce, což bylo pro mě přínosné, i když někdy časově náročné z hlediska získávání dat.

SEZNAM LITERATURY

1. ANDREJSKOVÁ, Jana. *Efektivní metody a formy výuky pedagogů na středních školách*. Vyd. 1. Hradec Králové: Fakulta informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové, 2009, 71 s. ISBN 978-80-254-5607-1
2. BENDL, Stanislav. *Jak předcházet nekázni*. 1. vyd. Praha: ISV, 200, 208 s. ISBN: 80–86642–14–3.
3. ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. 272 s. ISBN 978-80-247-2993-0.
4. DVOŘÁK, Dominik. *Efektivní učení ve škole*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 142 s. ISBN 80-717-8556-3.
5. FISHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se: praktický průvodce strategiemi vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, 172 s. ISBN 80-717-8120-7.
6. GRECMANOVÁ, Helena a URBANOVSKÁ, Eva. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 80-85783-73-8.
7. GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva a NOVOTNÝ, Petr. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. Olomouc: Hanex, 2000, 160 s. ISBN 80-85783-28-2.
8. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.
9. HORÁK, František. *Aktivizující didaktické metody*. Olomouc: Univerzita Palackého Filosofická fakulta, 1991. 101 s. ISBN 80-7067-003-7.
10. JANÍKOVÁ, Marcela. *Základy školní pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Paido, 2009, 119 s. ISBN 978-802-1048-799.
11. KALHOUS, Zdeněk a OBST, Otto. *Školní didaktika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-571-4.
12. KOTRBA, Tomáš a LACINA, Lubor, *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. 2. vyd. 2011. Brno: Barrister & Principal. 2011. 185 s. ISBN 978-80-87474-34-1.
13. KOTRBA, Tomáš a LACINA, Lubor. *Praktické využití aktivizačních metod ve výuce*. Vyd. 1. Brno: Barrister & Principal 2007. 186 s. ISBN 978-80-87029-12-1.

14. MAŇÁK, Josef. *Alternativní metody a postupy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1997. 89 s. ISBN 80-2101-549-7.
15. MAŇÁK, Josef. *Stručný nástin metodiky tvořivé práce ve škole*. Brno: Paido, 2001, 46 s. ISBN 80-731-5002-6.
16. MAŇÁK, Josef a ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. 219 s. ISBN 80-731-5039-5.
17. MEYER, Hilbert. *Unterrichts methoden*. 11. vyd. Frankfurt am Main: Cornelsen Verlag Scriptor, 2000. 496 s. ISBN 978-3-589-16844-6
18. MOJŽÍŠEK, Lubomír. *Vyučovací metody*. 3. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 341 s
19. PAPÁČEK, Miroslav. *Didaktika biologie v České republice 2010 a badatelsky orientované vyučování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2010. ISBN 978-80-7394-210-6
20. PECINA, Pavel. *Tvořivost ve vzdělání žáků*. 1.vyd. Brno, Masarykova univerzita, 2008. 100 s. ISBN 978-80-210-4551-4.
21. PECINA, Pavel a ZORMANOVÁ, Lucie. *Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi*. 1.vyd. Brno, Masarykova univerzita, 2009. 147 s. ISBN 978-80-210-4834-8.
22. *Pedagogická encyklopedie*. Editor Průcha Jan. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546- 2.
23. PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. 3. akt. vyd. Praha: Portál, 2012, 191 s. ISBN 978-80-7178-999-4.
24. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2.přepr. a akt. vyd. Praha: Portál, 2002, 481 s. ISBN 80-717-8631-4.
25. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN: 80-7178-772-8
26. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
27. RVP ZV, 2023, - kolektiv. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha, 2023. MŠMT, 2023. 165 s.

28. SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního vyučování: Spolupráce žáků ve skupinách*. 1.vyd. Praha, Portál, 2009. 150 s. ASBN 978-80-7367-246-1.

29. *Slovník pedagogické metodologie*. Editor Maňák Josef, Švec Vlastimil a Švec Štefan. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2005. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 3. ISBN 80-731-5102-2.

Elektronické zdroje:

30. MAŇÁK, Josef. *Aktivizující výukové metody*. [online]. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/14483/aktivizujici-vyukove-metody.html>

31. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání sociální činnost. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: <http://zpd.nuov.cz/75/7541M006.html>

32. BARÁKOVÁ, Marcela. *Aktivizující metody na střední škole ve výuce ekonomických předmětů*. Olomouc. [online]. 2013 diplomová práce (Mgr.) UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Pedagogická fakulta. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/lk9dlu>

33. HUBEŇÁKOVÁ, Zuzana. *Inovativní výukové metody a jejich uplatnění v hodinách zeměpisu na 2. stupni ZŠ*. Brno. [online]. 2013 diplomová práce (Mgr.) MASARYKOVA UNIVERZITA V BRNĚ, Pedagogická fakulta. [cit. 2014-09-26]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/265090/pedf_m/Diplomova_prace.pdf

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - Pozorovací arch č. 1

Příloha č. 2 - Pozorovací arch č. 2

Příloha č. 3 - Pozorovací arch č. 3

Příloha č. 4 - Pozorovací arch č. 4

Příloha č. 5 - Pozorovací arch č. 5

Příloha č. 6 - Pozorovací arch č. 6

Příloha č. 7 - Pozorovací arch č. 7

Příloha č. 8 - Pozorovací arch č. 8

Příloha č. 9 - Pozorovací arch č. 9

Příloha č. 10 - Pozorovací arch č. 10

Příloha č. 11 - Rozhovor č. 1

Příloha č. 12 - Rozhovor č. 2

Příloha č. 13 - Rozhovor č. 3

Příloha č. 14 - Rozhovor č. 4

Příloha č. 15 - Rozhovor č. 5

Příloha č. 16 - Rozhovor č. 6

Příloha č. 17 - Rozhovor č. 7

Příloha č. 18 - Rozhovor č. 8

Příloha č. 19 - Rozhovor č. 9

Příloha č. 20 - Rozhovor č. 10

Příloha č. 1 - Pozorovací arch č. 1

Pozorovací arch-1	
Základní škola	Velké Němčice
Třída	5
Předmět	Vlastivěda – Marie Terezie (Osvícenství)
Počet žáků ve třídě	18
Četnost diskusních metod	Diskusní metody se v hodině objevovaly skoro pořád, převážně však do začátku hodiny a na konci hodiny.
Brainwriting	Objevil se na konci hodiny, při shrnutí učiva. Žáci měli na konci napsat, co ví o Osvícenství
Brainstorming	Objevil se na začátku hodiny při opakování. Co nejvíce informací o Marii Terezii.
Reakce žáků na aktivity	Žáci na aktivity reagovali většinou kladně, zapojovali se hodně do diskusních metod, i když při brainwritingu už moc nechtěli pracovat, jelikož byl na závěr hodiny.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka vždy žáky namotivovala na aktivitu a žáci si museli na všechno jinak přijít sami u diskusních metod.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	V hodině byly využity i inscenační metody. Žáci si měli nacvičit nejdříve ve skupině strukturovanou inscenaci a poté i nestrukturovanou inscenaci.

Strukturovaná inscenace	Žáci dostali na papírku, co a koho mají ztvárnit.
Nestrukturovaná inscenace	Žáci dostali pouze téma Marie Terezie, a měli vymyslet nějakou inscenaci.
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli z inscenačních metod velmi nadšení, tolik radosti jsem dlouho neviděla.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům skoro nepomáhala, což je dobře, když si nevěděli rady, nasměrovala je.
Četnost didaktických her	Jedna didaktická hra se v hodině také objevila.
Interakční hry	Hra Riskuj
Reakce žáků na aktivity	Žákům se aktivita velmi líbila, protože byla neobvyklá a byli opět rozděleni do skupinek a soutěžili.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka pouze četla otázky, ale když žáci nevěděli nějakou látku, tak jim napověděla.

Příloha č. 2 - Pozorovací arch č. 2

Pozorovací arch-2	
Základní škola	Velké Němčice
Třída	4
Předmět	Přírodověda – Živočichové
Počet žáků ve třídě	20
Četnost diskusních metod	Diskusní metoda se objevila v hodině jedna a to brainstorming.
Brainwriting	. -----
Brainstorming	Objevil se na začátku hodiny při opakování. Měli říct, co nejvíce informací o zvířatech.
Reakce žáků na aktivity	Žáci měli za úkol chrlit, co nejvíce zvířat, na které si vzpomenou. Což pro ně bylo jednoduché a byli velmi nadšení.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka zadala jen téma a žáci si museli na vše přijít sami.
Četnost heuristických metod	Ve výuce se objevila problémová výuka pro skupiny.
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	Celá hodina byla zaměřená na zvířata a žáci měli za úkol, vybrat si jednu skupinu zvířat a vymyslet poutavý plakát na skupinu zvířat nebo vstupenku, kde bude daná skupina zvířat nebo sehrát televizní reportáž na skupinu zvířat. (Důležité bylo, aby žáci o zvířatech předali, co nejdůležitější informace!)
Reakce žáků na aktivity	Bylo až vtipné žáky sledovat, jak soustředěně každá skupina postupovala. Určitě žáky problémová výuka bavila.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka, žákům pomáhala jen tehdy, když byli už ve velkém úskalí.
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----

Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	-----
Interakční hry	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----

Příloha č. 3 - Pozorovací arch č. 3

Pozorovací arch-3	
Základní škola	Velké Němčice
Třída	3
Předmět	Prvouka – Živá a neživá příroda
Počet žáků ve třídě	22
Četnost diskusních metod	Ve výuce se objevil brainstorming.
Brainwriting	. -----
Brainstorming	Žáci měli nejdříve na tabuli živá a neživá příroda a měli slovně přiřadit, co tam patří, následně využít obrázky, které paní učitelka donesla.
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli velmi aktivní, protože to bylo na začátku hodiny.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům nemusela vůbec pomáhat.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----

Četnost didaktických her	Jedna didaktická hra
Interakční hry	Kimova hra
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli do hry velmi zainteresovaní a všichni se zapojili, všichni žáci hádali, co bylo na obrázcích a navzájem se opravovali.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům poradila vždy, když si nevěděli rady.

Příloha č. 4 - Pozorovací arch č. 4

Pozorovací arch-4	
Základní škola	Velké Němčice
Třída	2
Předmět	Prvouka – Lidské tělo
Počet žáků ve třídě	24
Četnost diskusních metod	Ve výuce se objevil brainstorming na konci hodiny při opakování.
Brainwriting	. -----
Brainstorming	Žáci dostali za úkol chrlit části těla a přiřazovat ústně k tělu.
Reakce žáků na aktivity	Žáky moc aktivita nenadchla, protože byla na konci hodiny, kdy už byli unavení.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům pomáhala hodně, protože, jak říkám, žákům se moc už nechtělo.
Četnost heuristických metod	
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	V hodině se objevily rozborové situace.
Metoda rozboru situace	Žáci dostali za úkol rozebrat situaci u pediatra, a také zubaře, jak to funguje ve velké nemocnici apod. Následně se rozdělili do skupinek a každá skupinka měla takovou situaci zahrát.
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	Žáci se při aktivitě zapojili snad všichni, dobře věděli, jak to u doktorů funguje a velmi mě překvapilo, jak je bavilo hrát scénky na, které měli pár minut.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům nemusela absolutně vůbec pomáhat.
Četnost inscenačních metod	-----

Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	Jedna didaktická hra
Interakční hry	„Do lékárničky jsem dala...“- vždycky jeden člověk řekl jednu věc, a druhý to zopakoval a řekl další....
Reakce žáků na aktivity	Žáci museli hodně při aktivitě dávat pozor, protože si museli zapamatovat, co každý řekl.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům nechtěla ze začátku radit, ale když se nějaké dítě zaseklo, musela trochu poradit.

Příloha č. 5 - Pozorovací arch č. 5

Pozorovací arch-5	
Základní škola	Velké Němčice
Třída	1
Předmět	Prvouka – Rodina
Počet žáků ve třídě	13
Četnost diskusních metod	V hodině se objevily dva brainstormingy.
Brainwriting	. -----
Brainstorming	V hodině se objevil při opakování starého tématu zvířátka v zimě. A poté uprostřed hodiny při novém tématu rodina.
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli velmi aktivní a hezky popovídali o rodině, opakovali zvířátka a u aktivit se nenudili.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům pomáhala jen návodnými otázkami, jinak žáci mluvili pěkně sami.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	V hodině se objevily scénky, kdy děti měly zahrát situace v rodině, jako co dělá maminka, tatínek, apod.
Metoda rozboru situace	Děti byly rozděleni do tří skupin po třech a měly zahrát, jak to vypadá u nich doma, každý měl nějakou roli.
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli do aktivity velmi zabraní, aktivita se jim líbila.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Žákům paní učitelka musela pomáhat, protože jsou to prvňáčci a těm se musí říkat vše, aby výsledek nějak vypadal.
Četnost inscenačních metod	-----

Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	-----
Interakční hry	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----.

Příloha č. 6 - Pozorovací arch č. 6

Pozorovací arch-6	
Základní škola	Uherčice
Třída	5
Předmět	Vlastivěda- Sv. Václav
Počet žáků ve třídě	13
Četnost diskusních metod	V hodině se objevil brainstorming, ale také brainwriting.
Brainwriting	Na konci hodiny se objevil brainwriting na základě scének a zhodnocení dané hodiny.
Brainstorming	V hodině se objevil na začátku hodiny, kdy žáci měli říkat, co ví o sv. Václavovi.
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli u brainstormingu aktivní. Hodně informací věděli o s. Václavovi, až mě to překvapilo. U psaní tedy u brainwrittingu se jim moc už nechtělo, ale paní učitelka je dostatečně motivovala, a tak věděli, že to musí splnit, protože to bylo pro ně i jakési opakování.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům nepomáhala vůbec, jsou to totiž páťáci a ti by měli zvládat už vše sami, jak sama na závěr pověděla.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	V hodině se objevila inscenace, jak sv. Václava zabil bratr Boleslav.

Strukturovaná inscenace	Paní učitelka řekla žákům, co bude za téma a žáci museli postupně po skupinkách zahrát tuhle scénku, ostatní žáci dělali diváky a hodnotili skupinu.
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	Žáci věděli v podstatě co mají dělat, protože dostali od paní učitelky zadání, ale museli dělat ještě hodnotitele a diváka, tak byli co nejvíce zainteresováni do práce všichni.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žáků nepomáhala vůbec, protože jsou to páťáci, kteří musí všechno zvládat sami.
Četnost didaktických her	-----
Interakční hry	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----.

Příloha č. 7 - Pozorovací arch č. 7

Pozorovací arch-7	
Základní škola	Uherčice
Třída	4
Předmět	Přírodověda- Ekosystém
Počet žáků ve třídě	10
Četnost diskusních metod	V hodině se objevil na začátku opět brainstorming.
Brainwriting	-----
Brainstorming	V hodině se objevil na začátku hodiny, kdy žáci měli říkat, co ví o Ekosystému, na co se dělí, co tam vše patří, apod.
Reakce žáků na aktivity	Poprvé jsem zažila, kdy žáci moc nereagovali na paní učitelku, i když měla dobré téma a dobře se jich ptala, možná potřebovali více návodné otázky.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům pomáhala, protože je nemohla moc rozproudit a potřebovala, aby reagovali všichni žáci na otázky.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----

Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	Uprostřed hodiny se objevila jedna didaktická hra.
Interakční hry	<p>Hra „Kde žijeme?“- Žáci jsou rozděleni do skupin. Každá skupina má přidělený jeden ekosystém. Jeho název zapíše na svůj list balicího papíru (do horní části strany jako nadpis nebo doprostřed). Za určitý časový limit mají žáci za úkol vytvořit plakát svého ekosystému tak, že balicí papír zaplní obrázky rostlin a živočichů, kteří žijí v tomto přírodním společenství. Obrázky rostlin a živočichů učitel připraví v určitém prostoru na koberci nebo na jedné z lavic žáků.</p> <p>Jednotlivé skupiny představují svoji práci spolužákům a učiteli. Za každý správný obrázek získávají body, za nesprávný se jim body odečítají.</p>
Reakce žáků na aktivity	Tahle aktivita byla pro žáky velmi přínosná, a byli do ní zabraní a tentokrát se jim líbila.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům v téhle aktivitě vůbec nepomáhala.

Příloha č. 8 - Pozorovací arch č. 8

Pozorovací arch-8	
Základní škola	Uherčice
Třída	3
Předmět	Prvouka- Živá příroda – ochrana přírody
Počet žáků ve třídě	22
Četnost diskusních metod	V hodině se objevil na začátku opět brainstorming.
Brainwriting	-----
Brainstorming	V hodině se objevil na koci hodiny, kdy žáci měli říct, co si zapamatovali o třídění a odpadu. Dost tomu napomohla didaktická hra, kterou žáci hráli.
Reakce žáků na aktivity	Žáci reagovali na brainstorming hodně, protože chtěli vše panu učiteli říct, velmi aktivní třída.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Pan učitel žákům vůbec nepomáhal, řídil se tím, že žáci by měli vše zvládnout sami.
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----

Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	V hodině se objevila didaktická hra.
Interakční hry	„Kontejnery“ - Žáky rozdělíme do skupin o stejném počtu. Každá skupina obdrží hrací plán, kartičky s obrázky, figurky a hrací kostku. Hráč, který začne, hodí kostkou a postoupí na pole odpovídajícímu číslu. Na daném poli je kontejner. Úkolem žáka je vybrat jeden obrázek, který patří do příslušného kontejneru. Kontrolu provede otočením kartičky, kde je vyznačena příslušná barva kontejneru. Pokud je řešení správné, položí ji na toto hrací pole. V případě, že je jeho odpověď chybná musí se vrátit zpět o počet, který mu padl na kostce. Další žáci tímto stylem pokračují ve hře. Pokud někdo vstoupí na pole, kde už je 43 obrázek umístěn, sdělí ostatním, jaký kontejner se nachází pod kartičkou. Kontrolou je její odkrytí. Tuto kartičku poté ve hře už hráči nepoužívají.
Reakce žáků na aktivity	Aktivita žáky velmi bavila, mohli ukázat totiž panu učiteli, jak umí třídít, zároveň si vše procvičili.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Pan učitel žákům rozdál pouze pomůcky, ostatní nechal na nich, což se mi líbilo.

Příloha č. 9 - Pozorovací arch č. 9

Pozorovací arch-9	
Základní škola	Uherčice
Třída	2
Předmět	Prvouka- Čas a roční období
Počet žáků ve třídě	18
Četnost diskusních metod	-----
Brainwritting	-----
Brainstorming	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost heuristických metod	Žáci dostali za úkol vytvořit plakát.
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	<p>Žáky paní učitelka rozdělila do skupin po třech, na základě kartiček s měsíci, podle kterých je poskládali. Poté si vybrali jedno roční období, které ti je nejbližší (které máš rád), namaluj obrázek, který se ho týká a odpověz prosím na otázky. K vypracování plakátu můžeš použít, časopisy, učebnice, encyklopedie, internet, atd.</p> <p>Co se v tomto období děje s přírodou a se zvířaty? Co v tomto období lidé nejčastěji dělají? Znáš datum, kdy toto roční období přesně začíná? Znáš nějaký svátek, který se v tomto období slaví?</p>
Reakce žáků na aktivity	Pro žáky byla aktivita velmi náročná. Možná jim paní učitelka mohla dát na aktivitu více času, než jim dala. Dala bych jim na to čas do další hodiny.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka musela žákům dost pomáhat, jelikož jim dala větší sousto, než žáci dokázali udělat. Nakonec však všichni stihli, kdyby nepracovali ve skupinách, tak by to ovšem nestihli.
Četnost situačních metod	V hodině se objevila pantomima.
Metoda rozboru situace	Kdy žáci museli předvádět různé roční období, a ostatní žáci museli hádat, jaké roční období předvádějí.

Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	Žáci se do aktivity pustili hodně, až jsem se divila, jak moc byli z aktivity nadšení. Chtěli se střídat pořád.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka žákům nemusela vůbec pomáhat, protože s takovým nadšením, jakým to dělali, tu pomoc nepotřebovali.
Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	V hodině se objevila na konci hodiny didaktická hra
Interakční hry	„Obleč se, co nejrychleji“- Rozdělí se žáci do šesti družstev, každé družstvo má před sebou hromadu oblečení (tepláky, svetr, šála, teplé ponožky, čepice....). Každý z družstva se musí rychle do všech kusů oblečení obléknout a zase vysvléct. (Děti si samozřejmě své svršky ponechávají.) Vyhrává to družstvo, které je nejrychlejší.
Reakce žáků na aktivity	Žáci byli velmi uvolnění, protože šlo o závěr hodiny, a především o hru, která je bavila. Šlo o to, aby se oblékli co nejrychleji, ale také postupně.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka nemusela žákům absolutně vůbec pomáhat.

Příloha č. 10 - Pozorovací arch č. 10

Pozorovací arch-10	
Základní škola	Uherčice
Třída	1
Předmět	Prvouka- Plody podzimu
Počet žáků ve třídě	12
Četnost diskusních metod	-----
Brainwritting	-----
Brainstorming	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost heuristických metod	-----
Badatelsky orientovaná výuka	-----
Problémové výuka	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost situačních metod	-----
Metoda rozboru situace	-----
Metoda incidentu	-----
Řešení konfliktové situace	-----
Reakce žáků na aktivity	. -----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost inscenačních metod	-----
Strukturovaná inscenace	-----
Nestrukturovaná inscenace	-----
Reakce žáků na aktivity	-----
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	-----
Četnost didaktických her	V hodině se objevily dvě didaktické hry.

Interakční hry	<p>„Poznáš mě?“- Podle nápovědy žáci hádají podzimní plody. Vyučující říká hádanku, např. Rostu v zemi. Jsem sladká. Mají mě rádi zajíci. Jsem červená. Kdo jsem? Žáci si vyslechnou celou hádanku vyučujícího a teprve potom odpovídají. Obměna: I někteří žáci 1. třídy již zvládnou sami připravit pro spolužáky podobnou otázku. Pak je vhodné, aby vyučujícího zastoupili. Je to velká motivace pro ostatní žáky.</p> <p>„Košík ovoce“- Žáci procvičují sluchové vnímání, pohyb a obratnost. Každý žák si nakreslí pastelkami jablko, hrušku, švestku, broskev, ..., tak, aby ve třídě vznikly alespoň vždy čtveřice stejného druhu. Potom si žáci sednou na židle do kroužku a jeden stojí uprostřed. Ten vyzve ostatní pokynem např.: Místa si vymění hrušky. Ten, kdo má hrušku, musí změnit místo a nezůstat stát uprostřed. Žák, který byl uprostřed, samozřejmě zaujme také některé volné místo, aby nezůstal uprostřed. Žák, na kterého nezbylo volné místo, vyzve k výměně míst další ovoce.</p>
Reakce žáků na aktivity	Žáci u obou dvou aktivit byli nadšení a bylo vidět, jak jsou zvyklí na didaktické hry.
Pomoc ze strany učitele žákům při aktivitě	Paní učitelka přinesla jenom rekvizity.

Příloha č. 11- Rozhovor č. 1

Učitelka A ZŠ Velké Němčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Využívám, jak moc? To záleží, jaký mám stanovený cíl a o jaké téma jde.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Osvědčilo se asi ve všech fázích hodiny, záleží jakou metodu využijete.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Diskusní, heuristické moc ne, situační určitě, žáky se snažím zapojit i do situačních i inscenačních metod. Protože se mi líbí ta škála výběrovosti, že nemusí využít jednu aktivizační metodu v dané oblasti.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Jojo, určitě a jednoznačně za mě jsou to situační a inscenační metody. Ta různorodost, jak se s nimi dá pracovat je suprová. Situační metody se dají třeba v prvouce využít skoro vždycky. Např. Když máme téma rodina, tak si můžeme na tu rodinu zahrát, co dělají, můžeme hrát i pantomimu - činnosti v domácnosti apod. A inscenační metodu využívám třeba, když chceme zahrát nějakou pohádku při tématu Vánoce apod. Hezky tím propojím i mezipředmětové vztahy s Českým jazykem.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Jak už jsem říkala v oblasti se dá využít asi jedna a ta samá metoda, ale já na to moc nejsem. Jsem ráda, když jich mohu využít více, třeba i v jedné hodině.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Mít je propojené i s jinými předměty, aby se nerozvíjely jen v téhle oblasti, ale ve všech, pokud možno. A určitě se je snažit využívat, tak aby byly přínosem pro žáky v téhle oblasti.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Jsou poměrně náročné na přípravu, takže je to čas. Musíte si je více rozmyslet a promyslet. A ne jenom, že vezmete učebnici str. 12 a jedete.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Pozitivum je zpestření výuky od těch klasických metod a žáci si myslí, že si hrají.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuky?

Ano, zařazuji.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Pomohlo by mi, kdybych měla více času v oblasti, protože přece jenom 2x 45 minut za týden mnohdy nejde prostě využít k aktivizačním metodám a musíte sáhnout holt po těch klasických.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Takže určitě kognitivní a afektivní v každé hodině, s psychomotorickou je to trošku problém. Ale v některých typech hodiny to jde.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Můžu říct, že takhle přemýšlet nad aktivizačními metodami jsem ještě nepřemýšlela, takže děkuji za tenhle rozhovor.

Příloha č. 12- Rozhovor č. 2

Učitelka B ZŠ Velké Němčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Ano, využívám. Celkem často bych řekla.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v této oblasti?

Osvědčilo se mi to na začátku hodiny, kdy potřebuji, aby žáci začali pracovat a zaktivovala je.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Především využívám diskuzní metody, protože ty se snad dají využít vždy. A určitě bez příprav, takže ty a pak taky, nějaké didaktické hry.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Určitě musím za mě zmínit diskuzní metody a v tom brainstorming, to je za mě nejvyužívanější a nejvíc nejlepší metoda, kterou využívám fakt skoro každou hodinu prvouky. Třeba teď jsme dělali jarní ptactvo, a každý žák měl říct, co nejvíce informací o ptákově, kterého si vylosoval z mých kartiček.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v této oblasti?

Já jsem to nepopsala dostatečně v té předchozí otázce? (smích) Jasně, že jde a taky to využívám, brainstorming prostě v každé hodině prvouky snad.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v této oblasti?

Prostě je využívat, aktivizační metody nejsou vůbec těžké využívat, ale to ten čas, který potřebujete pro danou metodu, což mnohdy nehraje ve váš prospěch.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Určitě jak jsem říkala v předchozí otázce je to časově náročné, takže co byste normálně stihla ve frontální výuce, mnohdy v aktivizačních metodách nestihnete. Existují i aktivizační, které stihnete, ale většinou je musíte někde v hodině zopakovat, třeba takový brainstorming.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Tak kladná stránka je, že se aktivizují všichni žáci, že to není jen pasivní předávání informací a navíc ty aktivizační metody jim umožní najít si sami přímo řešení.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Ano určitě, vždy se dá cokoliv a kdykoliv zlepšit, ale za mě je využívám, tak jak se má.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Určitě by mi pomohlo mít na aktivizační metody více času, protože v téhle oblasti je to jedna báseň s nimi pracovat.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku, žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Tak afektivní a kognitivní určitě, ta psychomotorická no nevím, když budu počítat, že něco píšou, tak možná asi jo. Asi by ten učitel s tím musel hodně pracovat, aby naplnil vše, ale nevím, jestli je to žádoucí ve všech hodinách, naplnit všechny ty složky.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Ne ne děkuji, bylo to vyčerpávající.

Příloha č. 13- Rozhovor č. 3

Učitelka C ZŠ Velké Němčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Využívám. No doposud jsem pomalu nevěděla, co to ty aktivizační metody jsou, ale když jsem to zjistila, tak celkem je i využívám. Ne zase v každé hodině, ale sem tam ano.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Vzhledem k tomu, že v tom ještě nejsem tolik zběhlá a sem tam je využívám, tak úplně nemůžu říct v jaké části hodiny, prostě a jednoduše si je dám tam, kam chci.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Určitě používám diskuzi, ta je pro mě na prvním místě. No a pak ty situační. Žáci se aktivně zapojují do reálných situací.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Já to zkusím jo, situační metody jsou pro mě nejoblíbenější. Vysvětlím proč, protože můžu využít reálné situace a činnosti a žákům, tak přiblížím realitu bez toho, abych jim to musela říct. Oni si tu situaci navíc zažijí, a budou třeba vědět, jak se chovat či nechovat v dané situaci. V přírodopisu jsme teď brali člověka, nemoci, apod. No a v jedné hodině jsme si zahráli na pediatra, zubaře a na různé doktory, které můžeme potkat v nemocnici. Jeden vždy hrál pacienta, druhý doktora a třetí sestru. Žáci si vždy vytáhli nějaký problém a měli za úkol ho zahrát a vyřešit. Ostatní byli diváci a řešili, jestli daná situace byla vyřešená správně nebo by ji řešili jinak.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Já si myslím, že lze, pokud ten učitel ji využívá správně. Tak proč ne, aspoň tu metodu žáci moc dobře znají a ví, jak s ní pracovat.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Naučit se je propojovat s ostatními předměty a předat tím něco víc než jen tu danou metodu, vždy by to mělo mít přesah do reálného života. Aby si žáci z hodiny něco odnesli, viz scénky z nemocnice.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Čas jednoznačně čas, do žáků musím taky dostat i něco z výkladu. Nemůžu jen tak halabala cokoli se mi zachce. Jako asi bych mohla, ale pak by si ti méně šikovní třeba nic neodnesli, proto je důležitý i ten výklad.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Obohacuje to výuku a prohlubuje to zájem žáků o danou látku v dané oblasti.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Kdybych řekla, že ano, tak prostě bych lhala. Úplně upřímně nevím moc, protože jak říkám stále se je učím a úplně je neumím, tak jak bych chtěla nebo mohla umět nejspíš. Ale já jsem k sobě dost sebekritická, takže by to musel posoudit někdo jiný.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Abych se jich nebála a došla na ně dřív.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Úplně nevím jestli jsem ta pravá to posuzovat, ale myslím si spíš, že je to asi nereálné jako u všech oblastí.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Asi už nic.

Příloha č. 14- Rozhovor č. 4

Učitelka D ZŠ Velké Němčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Ano, snažím se je využívat.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Osvědčilo se mi to především na začátku, ale také i někdy uprostřed hodiny, sem tam i na konci. Takže jak tak koukám, tak asi ve všech fázích. (smích)

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Od každého trochu, především nějaké didaktické hry, heuristické metody, diskuzní a ty další třeba jednou za čas, protože jsou pro mě nejjednodušší a dají se používat furt.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Jmenuji asi didaktické hry. To bych řekla, že jsou pro mě fakt nejmoc oblíbené a kdokoliv dojde do mé hodiny na hospitaci, ví že uvidí v přírodopisu či vlastivědě min. jednu didaktickou hru. Musím se přeci před nimi vytáhnout. Ve vlastivědě mají moji žáci oblíbenou hru životopis, jde o to, že když máme nějaký rod nebo cokoliv, tak každý má o tom napsat jednu větu. Podat to musí vtipně, ale zároveň, aby to bylo pravda. Samozřejmě musí být těch panovníků nebo věcí víc, aby chvíli chodili a psali. Nebo také to děláme, tak, že si je rozdělím do skupin a každý dostane jednoho panovníka. A v přírodovědě to bude asi celkem podobná hra napiš, co nejvíc, vždy máme jedno téma a tam musíme o tom napsat co nejvíce informací. Teď jsme třeba měli téma zvířata a podle určitých kritérií je přiřadit do skupiny. Máme na to určitý čas, za který musí napsat, co nejvíce informací, které ví.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Ano, jde.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Určitě si myslím, že je důležité o nich něco vědět a znát je, aby se daly využívat v téhle oblasti. Protože oni jsou sice těžké na pochopení, ale když zadáte dobré téma, tak to jde samo. Ve vlastivědě se mi snad nikdy nestalo, aby žáci nechápali nějakou aktivizační metodu, protože jsme vždy měli dobré téma, na které se to dalo udělat.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

No, musím popřemýšlet. Ale jo, asi tady jedno úskalí bude a tím rozhodně čas. Myslím tím, že si něco rozděláte, a pak to prostě nestihnete, protože další hodinu už píšete test nebo už musíte na jiné téma. Takže si to musíte fakt dobře rozplánovat. No a třeba taky, že tomu nebudou žáci rozumět té dané metodě, a budete muset dělat něco jiného.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Je to pro žáky určité zpestření výuky, které je potřeba, a teď vůbec, abyste je zaujali. Takže tohle vidím jako super a jasná volba to zařadit do výuky.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuky?

Ano zařazuji. Bylo to troufalé (smích).

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Mít více času asi na ně.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku, žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Musím se zamyslet. Takhle kdybych to brala, tak že žáci využijí i nějaké nůžky a tužku, tak se dá říct, že ano dají se rozvíjet všechny složky osobnosti v této oblasti.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Třeba by se dalo zeptat i na to, kde čerpám aktivizační metody. Na tohle bych ráda odpověděla, že každý učitel má stejně svoje zdroje (smích). Ne, asi jsem Vás pobavila, že? Určitě čerpejte i z různých knížek, ne jen z internetu! A děkuji za rozhovor!

Příloha č. 15- Rozhovor č. 5

Učitelka E ZŠ Velké Němčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Ano, řekla bych, že co druhou hodinu.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Především na začátku, a pak také někdy na konci, když chcete cokoliv zopakovat. Sáhnete po nějaké aktivizační metodě a je to.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Snažím se žáky rozvíjet téměř ve všech směrech. Takže využívám všechny. A pokud mi to vyjde, tak třeba i víc aktivizačních metod v jedné hodině.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Musím? No, asi bych řekla inscenační metodu, protože ta není tak obvyklá. A asi to bude i tím, že ne ve všech tématech se může použít. Ale pokud jste jako já teď v páté třídě, tak u vlastivědy se to přímo nabízí. Vezmete nějakého známého panovníka a zahrajete s ním nějakou důležitou událost v jeho životě. U Karla IV. jsme třeba hráli, jak se stal císařem Sv. Říše římské, nebo jak to probíhalo na jeho dvoře, atd.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Za mě ne, ale ostatní by asi odpověděli, že ano, protože já prostě nerada cokoliv moc opakuji. Takže dost často obměňuji.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Naučit se je používat, tak aby žáci nepoznali, že jde třeba o něco nového, ale aby to pro ně bylo přínosné a zároveň hra. Což většinou u aktivizačních metod jde.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Největší úskalí aktivizačních metod je to, že žáci třeba danou metodu nepochopí správně. Tím se nenaučí, to, co byste chtěla. Anebo je to dost kontraproduktivní a nedojdete ke stanovenému cíli.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Výhody aktivizačních metod, jak samy napovídají, že ty žáky aktivizují, a tím pádem jsou všichni žáci danou aktivitu aktivní a nemusíte se snažit nijak vy. Pouze dáte instrukce a žáci si na vše přijdou sami, což je ohromná výhoda a nemáte moc práce s výkladem.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuky?

Ano, zařazuji.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Myslím si, že aktivizační metody využívám dostatečně.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Jak se to vezme, někdy rozvinete i to, co nechcete a mnohdy máte jen problém s kognitivními a afektivními. Ale popravdě nemusíte v hodinách přírodovědy a vlastivědy jen psát, takže při nějaké činnosti nebo při vystřihování tu psychomotorickou stránku využijete.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Už bych nic nedodala.

Příloha č. 16- Rozhovor č. 6

Učitelka F ZŠ Uherčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Ano, využívám poměrně často.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Na začátku hodiny.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Využívám zejména diskuzní aktivizační metody a didaktické hry. Občas zařadím i heuristickou metodu. Důvodem je zvýšení motivace žáků k probírání dané látky.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Diskuzní metoda. Diskuze umožňuje žákům vyjádřit své názory a podílet se na vytváření znalostí. Podporuje kritické myšlení a schopnost argumentace. Umožňuje žákům porozumět různým perspektivám na dané téma, což je klíčové v oblasti studia člověka a jeho světa.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Ano, jedna a ta samá metoda může být v této oblasti využívána, ale je důležité dbát na variabilitu a flexibilitu v přístupu k výuce. I když jedna metoda může být účinná pro dosažení určitých cílů výuky, stále je důležité uvažovat o různých aspektech učení a potřebách žáků.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Efektivní využívání aktivizačních metod v oblasti Člověk a jeho svět vyžaduje pečlivé plánování, flexibilitu a uvědomění si potřeb žáků.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Například: časová náročnost, potřeba přípravy, zvládnutí třídy, nedostatečná participace žáků, nedostatečné porozumění žáky nebo omezené prostředky.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Aktivizační metody přinášejí mnoho výhod, včetně zlepšení zapamatování a porozumění, rozvoje dovedností a motivace žáků. Tyto metody umožňují diferenciaci výuky, aplikaci učiva do praxe a podporují diverzitu ve výuce. Interaktivita a zábava, kterou aktivizační metody poskytují, zvyšují angažovanost a pozitivní atmosféru ve třídě, přispívající k celkovému rozvoji žáků.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Ano.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Myslím si, že je využívám dostatečně.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Ano, je možné integrovat tyto tři složky osobnosti do učení tak, aby žáci mohli rozvíjet své schopnosti a dovednosti komplexním a vyváženým způsobem. Například hra, která kombinuje fyzickou aktivitu s řešením problémů a spoluprací ve skupině, může podporovat rozvoj všech tří složek osobnosti současně. Přesto je realita používání aktivizačních metod ve výuce závislá na různých faktorech, včetně školy, učitele, dostupných zdrojů a podmínek třídy. Což je v této oblasti značka ideál.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Ne.

Příloha č. 17- Rozhovor č. 7

Učitelka G ZŠ Uherčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Ano využívám, ale v omezené míře. Vždy záleží na tématu - k něčemu se to krásně hodí, někdy je pro lepší dané téma odučit frontálně. Také jsem omezena časem na velkou spoustu témat - ráda využívám skupinových a kooperativních prací, ale žáci na takovou práci potřebují více času a já potřebuji, aby si z dané hodiny udělali i nějaký krátký zápis, kterým si téma doma připomenou.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v této oblasti?

Snažím se využívat i více aktivizujících činností v jedné hodině, ale některá je na 5 minut, některá na půl hodiny. Pokud se jedná o kratší metody jako pojmová mapa nebo didaktická hra na zopakování, tak volím začátek nebo konec hodiny, ale pokud na dané téma zvolím skupinovou výuku, zabere mi to většinu hodiny.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Opět záleží na tématu. Ve vlastivědě se mi teď osvědčilo v dějepisných tématech využívat metody inscenační, kdy vytvářím scénář pro žáky o různých událostech v historii (například žáci hráli scénku mezi Václavem a Boleslavem), čímž si mnohem lépe zafixují děj. V přírodovědě i vlastivědě na zopakování tématu volím na konec hodiny didaktické hry na zopakování témat předešlých a během hodiny nebo i na začátku metody diskuzní, čímž také zjistím jejich zapojení, protože vyžadují, aby se do diskuse zapojili (například jsme s žáky diskutovali o tom, jak v minulosti fungovali odpustky a proč se asi zavedli a jestli to bylo v pořádku). Také často zapojuji žáky do skupinových prací, kde kladu důraz na rozdělení práce a jejich vlastní hodnocení a hodnocení každého člena týmu. K dispozici mají učebnice, encyklopedie nebo jiné prostředky, které žáci přinesou, ale především je nechávám pracovat na mobilech a počítači, protože považují za důležité, aby se na moderních technologiích naučili pracovat smysluplně a uměli na internetu cíleně vyhledávat.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Jmenovala jsem již nahoře, ale opravdu se mi teď osvědčila ta inscenační, kdy na základě vytvořeného scénáře zvolím ve třídě postavy, které se daných jednání účastní. Snažím se vždy zapojit co nejvíce žáků, protože tím zážitkem se to do té paměti dostane lépe a na delší dobu. Během dvou, tří scénářů tak protočím celou třídu. I pro sledující je to zážitek, protože pak za "herci" chodí a říkají: "ty Přemysle, kde máš Zlatou bulu sicilskou?". Následně si pak spojí jména historických osob s žáky a je pro ně snazší se učivo učit. Nejraději však využívám skupinovou práci, při které se žáci i stmelují a spolupracují. Dokáží se tak i ve skupině ohodnotit, jakou částí do odvedené práce zasáhli a dokáží zhodnotit i své spolužáky (většinou celkem objektivně). Na začátku samozřejmě každý řekne "jo určitě jedničku", ale neví za co. Teď už mi i říkají, proč si danou známku zaslouží, jakým podílem a snahou do předloženého výsledku zasáhli.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v této oblasti?

Myslím, že čím více metod známe, tím více jsme schopni zaujmout žáky. Jde o to zkoušet, jaká metoda se k jakému tématu hodí. Ne vždy to sedne, i když si při přípravě myslíme, že ano. A také hodně záleží na složení a rozpoložení žáků. Ale určitě je vhodné znát více metod než pouze jednu. I přesto si ale myslím, že lepší jedna stále stejná aktivizující metoda než 100% frontální výuka každou hodinu. Tak to totiž nejde dělat ani v předmětech jako je matematika nebo čeština, ne tak v předmětech společenských a přírodovědných.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Zkoušet jaká metoda se bude hodit. Je dobré metody střídat, ale nesmí se to přehánět. Na každou metodu je vhodná jiná časová dotace a není dobré, abychom žáky zbytečně honili a nenechali je si danou metodu pořádně užít a "vytřískat" z ní vše jenom proto, že máme v plánu dalších pět metod, tak abychom to stihli.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Nevím, jaká mohou být úskalí aktivizačních metod. I klasické metody nebo frontální výuka nejsou špatné, když je použijeme v rozumné míře a správně zařídíme. Jediným úskalím, které vidím, je to, že s aktivizačními metodami neumíme pracovat. Je totiž na nás jako učitelích, jestli a v jaké míře si je zvolíme. Existuje široká paleta a každý učitel má své favority, které využívá nejčastěji. Pak také samozřejmě záleží na tom, jestli pro danou třídu je dána metoda ta nejvhodnější. Nelze ale říci, jaká metoda je špatná nebo dobrá, protože každý s ní pracuje jinak a každému vyhovuje něco jiného.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Výhody jsou nesčetné - rozvíjení osobnosti žáka, rozvíjení sociálních dovedností, řešení problémů, kritické uvažování atd. Každá metoda rozvíjí něco jiného nebo i více složek současně.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Snažím se, ale někdy to prostě nevyjde tak, jak bych si představovala. Přece jen ještě nemám tolik zkušeností a spíše zkouším, co by se mohlo hodit. Jak jsem již řekla, metoda inscenační se mi teď hodně vyplatila, ale párkrát se mi také stalo, že zvolená metoda nebylo to pravé ořechové. Chybami se člověk učí. Příště už u daného tématu budu vědět, co bych zařadit mohla a co je naopak nevhodné. Ale samozřejmě opět bude jiná třída, takže to nemusí být úplně pravda.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Rozhodně více času na probírané téma. Dokáží si představit na nějaké téma udělat projekt na celý den, ale to už bych se dostala do skluzu v tématech a to lze udělat tak jednou, dvakrát za rok - abych se z toho pak nezbláznila.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku, žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Záleží na zvolené metodě. Myslím, že každá do určité míry rozvíjí všechny, ale některou více a některou méně. Proto je důležité metody střídat a využívat co nejširší paletu, abychom rozvíjeli všechny složky víceméně rovnoměrně a co nejvíce.

12) Z mé strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Asi jsem řekla vše, co jsem říct chtěla. Děkuji.

Příloha č. 18- Rozhovor č. 8

Učitel H ZŠ Uherčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Bez aktivizačních metod si v téhle oblasti výuku už nedokážu představit. Takřka každou hodinu využiji aspoň jednu aktivizační metodu.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

To se nedá tak úplně říct, protože aktivizační metody se dají použít skoro v každé části hodiny, kor v téhle oblasti.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Osvědčili se skoro všechny aktivizační metody, diskuzní, protože žáci velmi rádi diskutují ať je to brainstorming nebo jakákoliv jiná metoda. Heuristické při různých pokusech výletů do přírody jsou taky bezva. Různé situační, inscenační metody hrát scénky, je pro žáky velkým přínosem. Didaktické hry, tak o těch absolutně vůbec nemluví, protože jsou za mě nejlepší a nejvíc využívaná aktivizační metoda v prvouce vůbec.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Určitě didaktické hry, třeba teď jsme měli téma tělo a dělali jsme především didaktické hry, od různého hádání části těla až po přiřazování částí těla.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Jednoznačně, ano lze. Jak už jsem říkal před chvílí didaktické hry, ale jistě že i ostatní aktivizační metody. Ale určitě se nelze spoléhat jen na aktivizační metody a stále dokola, tu jednu danou metodu opakovat. Jednak by to nebavilo žáky, ale potom taky mě. Jak se říká všeho s mírou.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Každá metoda musí být předem dobře připravená a učitel si musí stanovit cíl, kterého chce u svých žáků dosáhnout. Aby metoda měla správný efekt, musí být co nejvíce propojená s probíranou problematikou.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

„haha“ Jistě, že bych mohl jmenovat stovky úskalí, ale to bychom tu byli asi do večera. Tak aspoň tahle, když si např. učitel stanoví špatně cíle nebo špatné vedení učitele ehm... To zažil snad každý ve škole.... Pak se taky může stát, že si vezmete hodně velké sousto, představujete si, jak bude všechno úžasný, dokonce velkolepý. No a pak prostě a jednoduše jsou žáci kontraproduktivní, což je za mě opravdu největší úskalí!

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Už bych se asi opakoval, ale znovu. Výhodou aktivizačních metod, je to, že se dají využít v každé části hodiny, a že jsou pro žáky velkým přínosem, jak zjistit něco sami.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Jistě že si to myslím, možná to zní sebevědomě no „haha“, to je sebevědomí, ale bez toho bych to prostě nemohl dělat.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Opět se budu opakovat, ale aktivizační metody využívám často, ale třeba teď jsem moc nemohl, protože jsem prostě musel v prvouce probrat učivo u kterého jsem chtěl, aby žáci seděli a jen poslouchali, aby si něco zapamatovali, tématem byla voda.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Nezáleží to vyloženě na mě, jak na tom, co probíráte a do jaké míry. Ne u všech témat lze rozvíjet prostě všechny složky, je to za mě prostě nereálné. Ale zase naopak se najdou taková témata, kdy si řeknete vau, to jsem vážně využil všechny složky? Fakt je to o tom, co máte za téma.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Asi už ne, děkuji za velmi zajímavý rozhovor, Nashle.

Příloha č. 19- Rozhovor č. 9

Učitelka CH ZŠ Uherčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti Člověk a jeho svět a jak moc?

Ano, využívám, téměř každou hodinu aspoň nějaké diskuzní metody.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Hmm, tak abych pravdu řekla, tak to není úplně lehké říct. Ale určitě u mne převažují aktivizační metody na začátku hodiny.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Využívám především diskuzní metody, protože brainstorming a různé jiné diskuzní metody se dají využít snad u všech témat v téhle oblasti.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Diskuzní metody, výhodou je, že je můžete využít několikrát v dané hodině. Ať je to ten brainstorming třeba, teď jsme měli téma lidské tělo a kosti, žáci měli říct vše, co o nich ví. Poté na konci měli říct, jaké kosti máme v částech těla, apod.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Jasně že jde, těch metod dle mě není zase tolik.

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Určitě je dobré si aktivizační metodu dobře připravit a stanovit správně cíle.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Někdy to může být ztráta času, někdy je problém při aktivizačních metodách zapojit všechny žáky. Právě tím, že ne vždycky se všichni zapojí, tak někteří toho využijí, prostě k jiné činnosti, protože když máte ve třídě třicet žáků, tak je to těžký uhlídat, jestli všichni pracují na nějaké aktivitě, takže někteří se prostě nevěnují tomu, čemu mají a potom to je ztráta času.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Jak už jsem řekla na začátku, přináší mi to, že se ta metoda povede. Když se podaří žáky zapojit, tak si potom lépe látku pamatují a lépe ji pochopí, protože když je to i na jejich aktivitě, tak to lépe pochopí, nebo třeba když látku ještě předávají spolužákům tak si to líp zapamatují. Ale všeho přemíru škodí a žáky pak nebaví mít celou hodinu na bázi aktivizačních metod, přece se chtějí i něco nového naučit ne?

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Určitě ano, to bych nejspíše nevěděla, jak vám teď odpovědět. haha

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

K četnosti? Nemyslím si úplně, že bych vyloženě aktivizační metody využívala nějak málo, takže si úplně nemyslím, že bych potřebovala nějakou četnost.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Určitě kognitivní a afektivní, ale psychomotorickou moc ne. Myslím si, že to není úplně ideál a reálné to není.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Nene, už mě nic nenapadá.

Příloha č. 20- Rozhovor č. 10

Učitelka I ZŠ Uherčice:

1) Využíváte aktivizační metody v oblasti člověk a jeho svět a jak moc?

Využívám, a to podle času a tématu především.

2) V jakých fázích hodiny se Vám osvědčilo využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Rozhodně na začátku hodiny, jak sami aktivizační metody napovídají, když chci žáky zaktivizovat při daném tématu ať ve vlastivědě nebo přírodovědě.

3) Jakou skupinu aktivizačních metod nejvíce využíváte? A proč? (Diskuzní, heuristické, situační, inscenační, didaktické hry)

Používám hlavně hry a zkusíme testy, doplňovačky, situační metody třeba v při opakování daného tématu, tam se to úplně nabízí.

4) Jmenujte jednu vaši oblíbenou aktivizační metodu z dané skupiny a příklad, jak s ní pracovat?

Především didaktické hry, ty jsou moje nejoblíbenější. Didaktické hry můžete využít, jak v přírodovědě, tak i ve vlastivědě. Ať se jedná o různé křížovky třeba ve vlastivědě např. Přemyslovce, teď budu chystat. Nebo i v prvouce mám oblíbený bingo na nějaké rostliny, dělali jsme na listnaté stromy.

5) Jde využívat jedna a ta samá metoda v téhle oblasti?

Dle mě lze, proč by ne?

6) Jak efektivně využívat aktivizační metody v téhle oblasti?

Prostě a jednoduše je využívat a nebát se jich, za svou pedagogickou praxi jsem se setkala s mnoha učiteli i s takovými, pro které byla problém jakákoliv nová inovace. A u aktivizačních metod nemluvě v oblasti Člověk a jeho svět se přitom využívají, tak snadno a kolikrát bez jakékoliv přípravy. Takže rozhodně se jich nebát, vždyť vás přece neukousnou „haha“. Ač si třeba s prominutím nabijete pusy, tak prostě, za to vyzkoušení opravdu nic nedáte.

7) Jmenujte největší úskalí aktivizačních metod.

Fůha, spíše než v metodách vidím problém v tom, kolik žáků mám a jaké je téma, někdy prostě při velkém počtu nejde aktivizační metody využít nebo vy si to naplánujete, ale ztroskotáte na čase a vysvětlování.

8) Jmenujte naopak výhody aktivizačních.

Jasná výhoda je, že si je můžete plánovat, ale nemusíte, prostě si v dané hodině řeknete, chci ji využít, tak ji využijete a je to.

9) Myslíte si, že zařazujete aktivizační metody správně do výuku?

Takhle, učený z nebe nespádnul, že ano. Ale tím, jak už jsem říkala v předchozí otázce, že je dokážu využít, když je nemám naplánované, tak si myslím, že ano.

10) Co by Vám pomohlo k četnosti využívání aktivizačních metod?

Podle mě je využívám až až, takže o četnosti u mě nemůže být řeč. Možná mému starému já říct: „Neboj se toho, a prostě tu aktivizačku udělej!“.

11) Myslíte si, že Vámi používané aktivizační metody rozvíjejí všechny složky osobnosti, tj. kognitivní, afektivní i psychomotorickou složku, žáků současně? Nebo si myslíte, že je to v praxi nereálné?

Asi spíš ne. Myslím si, že je to nereálné, ale možná podle tématu. Nevím, jestli bych u všech témat dokázala rozvíjet všechny složky. Ta psychomotorická se podle mě nedá moc využívat v předmětech, kde něco člověk vyloženě nedělá s rukama nebo s celým tělem. A v téhle oblasti ruku na srdce, když nemusím, tak tu psychomotorickou prostě nevyužiju, pokud teda nestřihám nebo něco obdobného.

12) Z mojí strany je to prozatím vše, prosím, chcete mi ještě sdělit nějaké poznatky k problematice?

Za mě bych rozhodně pozvedla, že technika, jako třeba tablety, interaktivní tabule i data-projektory k prezentacím a její využití je dobré pro žáky celkově.
